

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Curtea Europeană a Drepturilor Omului

Ghid privind jurisprudența Convenției europene a drepturilor omului

---

Drepturile persoanelor LGBTI

Actualizat la 31 august 2022

Elaborat în cadrul Grefei. Nu obligă Curtea.

Invităm editorii sau organizațiile care doresc să traducă și/sau să reproducă integral sau parțial acest ghid, în format tipărit sau electronic (web), să contacteze publishing@echr.coe.int pentru a se informa cu privire la procedura de autorizare.

Pentru informații privind traducerile în curs de realizare ale ghidurilor de jurisprudență, vă rugăm consultați documentul [Traduceri în curs](#).

Textul original al acestui ghid este redactat în limba franceză. Acesta este actualizat periodic, cel mai recent la 31 august 2022. Poate suferi modificări de formă.

Ghidurile de jurisprudență pot fi descărcate de la adresa <https://ks.echr.coe.int>. Pentru informații actualizate despre publicații, vă rugăm să accesați contul de twitter al Curții https://twitter.com/ECHR_CEDH.

Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2022

Cuprins

Cuprins	3
În atenția cititorilor.....	5
Introducere.....	6
I. Obligații în contextul relexor tratamente	7
A. Prag relevant.....	7
B. Obligația generală de a asigura protecția împotriva relexor tratamente și obligația generală de a ancheta și de a pedepsi persoanele responsabile	9
C. Obligația specifică de a preveni actele de violență motivate de ură și de a ancheta motivele de discriminare	10
D. Obligații în contextul imigrației	13
1. Nereturnarea	13
a. Risc(ul).....	14
b. Credibilitate(a).....	15
c. Cauze soluționate.....	16
d. Detenție	16
II. Probleme personale și familiale	17
A. Considerații generale	17
1. Noțiunile de viață privată și viață de familie	17
2. Obligații negative și pozitive	18
3. Marjă de apreciere și consens	19
B. Subiecte majore	21
1. Probleme legate de persoanele transgen.....	21
a. Intervenții chirurgicale.....	22
b. Recunoașterea sexului (adică modificarea mențiunii privind sexul din documentele oficiale).....	23
c. Cheltuieli medicale.....	25
2. Căsătoria	26
3. Parteneriate/uniuni civile	28
4. Probleme parentale	29
III. Libertatea de exprimare și de asociere	30
A. Libertatea de exprimare	30
1. Reputația.....	30
2. Discursul de incitare la ură.....	31
3. Impunerea tăcerii și interdicției legale privind homosexualitatea	33
B. Libertatea de întrunire și de asociere	34
1. Înregistrare	34
2. Demonstrații	35
i. Obligații negative	35
ii. Obligații pozitive	36
IV. Discriminare.....	37

A. Considerații generale.....	38
1. Situații comparabile.....	38
2. Scopuri legitime și justificări.....	39
3. Marjă de apreciere.....	40
B. Exemple de jurisprudență.....	40
1. Relații intime.....	40
2. Parteneriatul civil și căsătoria.....	40
3. Adopția.....	41
4. Încredințarea, dreptul de vizită și alte aspecte legate de copii.....	43
5. Drepturi sociale.....	44
6. Permise de ședere.....	45
7. Obligații pozitive în temeiul art. 14.....	46
8. Întrunire, asociere și exprimare.....	48
Lista cauzelor citate	49

În atenția cititorilor

Prezentul ghid face parte din seria Ghiduri privind jurisprudența, publicată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea”, „Curtea Europeană” sau „Curtea de la Strasbourg”), cu scopul de a informa practicienii din domeniul dreptului cu privire la hotărârile și deciziile fundamentale pronunțate de aceasta.

Prezentul ghid analizează și rezumă jurisprudența în temeiul diverselor articole ale Convenției europene a drepturilor omului (denumită în continuare „Convenția” sau „Convenția europeană”) referitoare la drepturile persoanelor LGBTI. Acesta trebuie să fie citit împreună cu ghidurile privind jurisprudența, elaborate pe articole, la care face trimitere în mod sistematic.

Jurisprudența citată a fost aleasă dintre hotărârile și deciziile de referință, importante și/sau recente*.

Hotărârile și deciziile Curții nu numai că soluționează cauzele cu care a fost sesizată, ci servesc, de asemenea, în sens mai larg, pentru a clarifica, proteja și dezvolta normele Convenției; astfel, acestea contribuie la respectarea de către state a angajamentelor pe care și le-au asumat în calitate de părți contractante [*Irlanda împotriva Regatului Unit*, 18 ianuarie 1978, pct. 154, seria A nr. 25, și, mai recent, *Jeronovičs împotriva Letoniei* (MC), nr. 44898/10, pct. 109, 5 iulie 2016].

Sistemul instituit de Convenție are ca finalitate să soluționeze, în interesul general, probleme care țin de ordinea publică, ridicând standardele de protecție a drepturilor omului și extinzând jurisprudența din acest domeniu la întreaga comunitate a statelor părți la Convenție [*Konstantin Markin împotriva Rusiei* (MC), 30078/06, pct. 89, CEDO 2012]. Astfel, Curtea a subliniat rolul Convenției ca „instrument constituțional al ordinii publice europene” în domeniul drepturilor omului [*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei* (MC), nr. 45036/98, pct. 156, CEDO 2005-VI, și, mai recent, *N.D. și N.T. împotriva Spaniei* (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, pct. 110, 13 februarie 2020].

Protocolul nr. 15 la Convenție a introdus recent principiul subsidiarității în preambulul Convenției. Acest principiu „impune o răspundere comună a statelor părți și a Curții” în ceea ce privește protecția drepturilor omului, iar autoritățile și instanțele naționale trebuie să interpreteze și să aplice dreptul intern într-un mod care să asigure deplina aplicare a drepturilor și libertăților definite în Convenție și în Protocoalele la aceasta [*Grzeđa împotriva Poloniei* (MC), pct. 324].

---

* Jurisprudența citată poate fi în una sau în cele două limbi oficiale (engleză și franceză) ale Curții și ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului. Dacă nu se specifică altfel, referința citată este cea a unei hotărâri pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că citatul este dintr-o decizie a Curții, iar mențiunea „(MC)” indică faptul că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră. Hotărârile pronunțate de o Cameră, care nu sunt definitive la data publicării prezentei actualizări, sunt marcate cu un asterisc (*).

Introducere

1. Convenția este un instrument viu, care trebuie interpretat ținând seama de condițiile de viață actuale [*E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 92; *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 74-75]. Această afirmație este deosebit de relevantă în contextul cererilor formulate de persoane lesbiene, homosexuale, bisexuale, transgen și intersexuale (LGBTI), domeniu în care jurisprudența Curții a continuat să evolueze de-a lungul anilor. Persoanele LGBTI au sesizat Curtea în temeiul a diferite articole din Convenție și au oferit Curții posibilitatea de a dezvolta un volum considerabil de jurisprudență, care a stabilit natura și întinderea drepturilor care le sunt garantate de Convenție, precum și obligațiile ce revin autorităților interne în ceea ce le privește.
2. Prezentul ghid oferă o prezentare de ansamblu a jurisprudenței Curții referitoare la aspecte legate de persoanele LGBTI. Structura sa reflectă diferitele drepturi invocate în principal în fața Curții, făcând referire la principiile și subiectele cele mai relevante în acest context.
3. La fel ca în cazul jurisprudenței, și terminologia evoluează. Având în vedere evoluția socială și lingvistică din domeniul drepturilor omului aplicabile chestiunilor orientării sexuale, identității de gen sau exprimării de gen și caracteristicilor sexuale, este posibil ca terminologia folosită de Curte în unele dintre hotărârile sale să nu corespundă formelor de exprimare actuale. Totuși, terminologia utilizată în prezentul Ghid este aceeași care se folosește în hotărârea sau în decizia la care face referire Ghidul.

I. Obligații în contextul relexor tratamente

Art. 3 din Convenție

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

Art. 5 din Convenție

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

- a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;
- b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;
- c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănuși că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;
- d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;
- e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boala contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;
- f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.

2. Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.

3. Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.

4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.

5. Orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparații.”

Art. 14 din Convenție

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

A. Pragul relevant

4. Potrivit jurisprudenței Curții, relexor tratamente trebuie să atingă un nivel minim de gravitate pentru a intra în sfera de aplicare a art. 3 și pentru a declanșa obligațiile aferente. Aprecierea acestui nivel minim este relativă: depinde de toate circumstanțele cauzei, cum ar fi natura și contextul

tratamentelor, durata acestora, efectele fizice și psihologice ale acestora și, în unele cazuri, sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei (*Stasi împotriva Franței*, 2011, pct. 75), deși trebuie subliniat faptul că orice recurgere la forța fizică de către un agent al statului, care nu este impusă în mod necesar de comportamentul persoanei în cauză, ar intra de asemenea sub incidența art. 3 din Convenție și ar constitui o încălcare a acestuia [*Bouyid împotriva Belgiei* (MC), 2015, pct. 101]. În plus, art. 3 nu se poate limita la acte de rele tratamente fizice, ci se referă și la provocarea unor suferințe psihologice. Prin urmare, un tratament poate fi considerat degradant atunci când provoacă victimelor sale sentimente de teamă, angoasă și inferioritate, în măsură să le umilească și să le înjosească (*Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei*, 2020, pct. 42).

5. Curtea nu exclude posibilitatea ca anumite tratamente întemeiate pe prejudecățile unei majorități heterosexuale față de o minoritate homosexuală să intre, în principiu, în sfera de aplicare a art. 3 (*Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 121). Cu toate acestea, în cauza *Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 122-123, Curtea a considerat că anchetarea și eliberarea din serviciul militar a reclamantilor, ca urmare a unei politici a Ministerului Apărării de excludere a homosexualilor din forțele armate, nu au atins nivelul minim de gravitate pentru a intra în domeniul de aplicare a art. 3 din Convenție. În consecință, a constatat că nu a fost încălcat art. 3 din Convenție, luat separat sau coroborat cu art. 14. A ajuns la aceeași concluzie în cauza *Asociația ACCEPT și altele împotriva României*, 2021, pct. 56, în contextul proiecției unui film în care era prezentată o familie formată din persoane de același sex, într-un cinematograf, în care reclamantele au fost înconjurate de contra-manifestanți, mai numeroși decât acestea, dar fără să aibă loc acte de agresiune fizică. Curtea a considerat că agresiunile verbale, deși au fost în mod evident discriminatorii și au avut loc în contextul unor acte care dovedesc existența unor tipare de violență și intoleranță față de o minoritate sexuală, nu au fost atât de grave încât să provoace sentimentele de teamă, angoasă sau inferioritate care sunt necesare pentru a determina aplicarea art. 3. Curtea a constatat că un astfel de tratament a atins nivelul de gravitate necesar pentru ca art. 8 să devină aplicabil (*ibid.*, pct. 68).

6. În schimb, în cauza *Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, pct. 70-71, Curtea a subliniat că reclamantii, care au fost atacați în timpul unui marș organizat în Tbilisi pentru a marca Ziua Internațională împotriva Homofobiei, au fost ținta unui discurs de incitare la ură și a unui comportament agresiv. Reclamantii au fost înconjurați de o mulțime furioasă care îi depășea numeric și care profera amenințări cu moartea și recurgea în mod aleatoriu la agresiuni fizice, demonstrând caracterul real al amenințărilor și că o prejudecată homofobă evidentă a avut rolul de factor agravant într-o situație de teamă intensă și anxietate. Curtea a considerat că scopul acestor abuzuri verbale și, (în mod) sporadic, fizice era în mod evident acela de a-i speria pe reclamantii astfel încât aceștia să înceteze să își exprime public sprijinul pentru comunitatea LGBT. Aceasta a constatat astfel că tratamentul aplicat reclamantilor le-a provocat sentimente de teamă, angoasă și nesiguranță incompatibile cu respectarea demnității lor umane și care au atins pragul de gravitate necesar pentru aplicarea art. 3 coroborat cu art. 14 din Convenție, cu privire la care Curtea a considerat, în cele din urmă, că au fost încălcate (a se vedea, pentru alte exemple, *Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei*, 2020, pct. 49; *M.C. și A.C. împotriva României*, 2016, pct. 119, *Women's Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei*, 2021, pct. 60-61, *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, pct. 97, citate mai jos).

7. Curtea a lăsat deschisă chestiunea dacă actele medicale destinate să asigure conformitatea cu un anumit sex, cum ar fi, printre altele, castrarea și intervențiile care au ca scop mărirea și dilatarea vaginului, efectuate asupra unui copil fără consimțământul său, intră în sfera de aplicare a art. 3 [a se vedea *M. împotriva Franței*, (dec.), 2022, pct. 63].

B. Obligația generală de a asigura protecția împotriva relelor tratamente și obligația generală de a ancheta și de a pedepsi persoanele responsabile

8. Odată atins pragul relevant, intră în joc o serie de obligații. Obligația ce revine înaltelor părți contractante în temeiul art. 1 din Convenție, de a asigura oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Convenție, coroborată cu art. 3, impune statelor să adopte măsuri care să garanteze că persoanele aflate sub jurisdicția lor nu sunt supuse la rele tratamente, inclusiv relele tratamente aplicate de persoane fizice (*M.C. și A.C. împotriva României*, 2016, pct. 109). Aceasta include, printre altele, obligația de a institui dispoziții de drept penal eficiente pentru a descuraja comiterea unor infracțiuni împotriva integrității personale, dublate de un mecanism de aplicare a legislației pentru prevenirea, eliminarea și pedepsirea încălcării dispozițiilor respective (*Stasi împotriva Franței*, 2011, pct. 80).

9. Aceasta include de asemenea obligația de a proteja persoanele împotriva relelor tratamente. De exemplu, în contextul capetelor de cerere formulate de deținuți, Curtea trebuie să stabilească dacă, în circumstanțele unei anumite cauze, autoritățile știau sau ar fi trebuit să știe că un reclamant era supus sau risca să fie supus la rele tratamente de către colegii săi de celulă și, în caz afirmativ, dacă conducerea penitenciarului, în limitele competențelor sale oficiale, a luat măsuri rezonabile pentru a elimina aceste riscuri și pentru a-l proteja pe reclamant de acest abuz (*Premninny împotriva Rusiei*, 2011, pct. 84). Cauza *Stasi împotriva Franței*, 2011, pct. 89 și 101, privea un deținut homosexual care a fost supus la rele tratamente de către alți deținuți. Curtea a constatat că dispozițiile penale în vigoare îi ofereau reclamantului o protecție eficientă și suficientă împotriva vătămării fizice și că, având în vedere informațiile aduse la cunoștința autorităților, acestea din urmă luaseră toate măsurile rezonabile pentru a-l proteja pe reclamant (de exemplu să îl transfere într-o altă celulă, să îi permită să facă duș singur și să fie însoțit sistematic de un gardian). În schimb, în cauza *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, Curtea a criticat caracterul adecvat al răspunsului autorităților și acțiunile întreprinse ca urmare a capetelor de cerere formulate de reclamantă cu privire la agresiuni și la un discurs de incitare la ură. Ulterior incendiarii premeditate a clubului reclamantei, clubul în general și reclamanta personal, au devenit ținta unor agresiuni continue din partea unor indivizi. Poliția a adoptat măsuri de protecție abia la câteva zile după solicitarea reclamantei și acestea au fost ridicate după cinci zile, din motive neclare. Astfel, Curtea a hotărât că autoritățile nu i-au asigurat reclamantei o protecție adecvată împotriva agresiunilor din partea unor persoane particulare, motivate de prejudecățile acestora (pct. 112-114). În mod similar, în pofida faptului că reclamanta a fost ținta unor comentarii injurioase postate online, pe platforme de comunicare socială, nu s-a luat nicio măsură și, deși comentariile pline de ură conțineau îndemnuri nemascate la violență, care impuneau asigurarea unei protecții în temeiul dreptului penal, aceasta nu a beneficiat de niciun fel de protecție. Prin urmare, Curtea a constatat că autoritățile nu au răspuns în mod adecvat la discursul homofob de incitare la ură, a cărui țintă directă a fost reclamanta, din cauza orientării sale sexuale (pct. 117-122).

10. Orice măsură de protejare a unui reclamant aflat în pericol trebuie să fie adecvată. De exemplu, menținerea unui deținut homosexual în izolare totală și în condiții neadecvate timp de peste opt luni, pentru a-l proteja de ceilalți deținuți, a constituit o încălcare a art. 3, luat separat și coroborat cu art. 14 (*X împotriva Turciei*, 2012, pct. 42-57). Curtea a hotărât că, deși teama de abuzuri fizice impunea adoptarea anumitor măsuri de siguranță pentru a-l proteja pe reclamant, aceste temeri nu erau suficiente pentru a justifica o măsură de izolare totală a reclamantului de ceilalți deținuți. De asemenea, Curtea nu a fost convinsă că necesitatea de a lua măsuri de siguranță pentru a proteja integritatea fizică a reclamantului a fost principalul motiv al excluderii sale totale din viața carcerală: în opinia sa, homosexualitatea reclamantului a fost motivul esențial al măsurii.

11. Pe lângă obligația de protecție, art. 3 se referă și la obligațiile procedurale. Deși sfera de aplicare a acestor obligații pozitive poate varia în funcție de circumstanțele cauzei, de la cauze în care rele tratamente contrare Convenției au fost aplicate cu participarea agenților statului la cauze în care acte de violență au fost săvârșite de persoane particulare, cerințele procedurale sunt similare: acestea se referă în principal la obligația autorităților de a iniția și de a efectua o anchetă care să permită stabilirea faptelor și identificarea și – dacă este cazul – pedepsirea persoanelor responsabile (*Sabalić împotriva Croației*, 2021, pct. 96, și *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, pct. 84-85).

C. Obligația specifică de a preveni actele de violență motivate de ură și de a ancheta motivele de discriminare

12. Autoritățile au obligația specifică de a preveni actele de violență motivate de ură. În special, atunci când există indicii *prima facie* potrivit cărora actele de violență au fost motivate sau, cel puțin, influențate de orientarea sexuală a victimei, se impune ca autoritățile naționale să aplice în mod eficient mecanismele de drept penal național capabile să elucideze posibilul motiv de ură cu conotații homofobe din spatele incidentului violent și să îi identifice și, după caz, să îi pedepsească în mod corespunzător pe cei responsabili (*Sabalić împotriva Croației*, 2021, pct. 105).

13. Obligația autorităților de a preveni actele de violență motivate de ură, precum și de a investiga existența unei posibile legături între un motiv de discriminare și un act de violență, poate intra sub incidența aspectului procedural al art. 3 din Convenție, dar se poate considera, de asemenea, că aceasta face parte din obligațiile pozitive ce revin autorităților în temeiul art.14, de a asigura, fără discriminare, respectarea valorilor fundamentale consacrate la art. 3 (*ibid.*, pct. 91; *Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, pct. 63-64; *M.C. și A.C. împotriva României* 2016, pct. 106; *Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei*, 2020, pct. 36, *Genderdoc-M și M.D. împotriva Republicii Moldova*, 2021, pct. 34, și *Women’s Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei*, 2021, pct. 57, discutate mai jos, în care Curtea a efectuat o examinare simultană din perspectiva art. 3 coroborat cu art. 14 din Convenție¹).

14. Curtea a hotărât că, fără o abordare strictă din partea autorităților de aplicare a legii, infracțiunile motivate de prejudecăți ar fi tratate în mod inevitabil pe picior de egalitate cu cauzele obișnuite, care nu implică astfel de conotații, iar indiferența rezultată ar fi echivalentă cu acceptarea oficială a infracțiunilor motivate de ură sau chiar cu complicitatea la acestea (*Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, pct. 77, cu trimiterile suplimentare, și *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, pct. 106). Astfel, potrivit Curții, examinarea actelor de violență și brutalitate care decurg din atitudini discriminatorii pe o poziție de egalitate cu actele de violență săvârșite în cauze care nu implică astfel de conotații ar însemna să fie ignorată natura specifică a unor acte cu efecte deosebit de distructive pentru drepturile fundamentale. A nu face diferența între modul de abordare a unor situații fundamentale diferite poate constitui un tratament nejustificat, care contravine art. 14 din Convenție (*Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei*, 2020, pct. 44).

15. Obligația statului pârât de a efectua o anchetă privind posibilele motive discriminatorii ale unui act de violență reprezintă obligația de a depune toate eforturile și nu este absolută. Autoritățile trebuie să facă ceea ce este rezonabil în circumstanțele respective pentru a colecta și asigura probele, pentru a explora toate metodele practice de descoperire a adevărului și pentru a pronunța decizii temeinic motivate, imparțiale și obiective, fără omiterea unor fapte suspecte, care pot indica acte de violență motivate, de exemplu, de o discriminare bazată pe orientarea sexuală (*Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, pct. 67; *M.C. și A.C. împotriva României* 2016, pct. 113; *Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei*, 2020, pct. 38, *Genderdoc-M și M.D. împotriva Republicii Moldova*, 2021, pct. 37, *Women’s Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei*, 2021, pct. 63).

¹ A se vedea și [Ghid de jurisprudență privind art. 14 și art. 1 din Protocolul nr. 12 - Interzicerea discriminării](#).

16. În cazul în care există suspiciunea că un act de violență a fost motivat de atitudini discriminatorii, este deosebit de important ca ancheta oficială să fie efectuată cu rigurozitate și imparțialitate, având în vedere necesitatea de a reafirma permanent condamnarea unor astfel de acte de către societate și de a menține încrederea grupurilor minoritare în capacitatea autorităților de a le proteja de violențele motivate de discriminare. Respectarea de către stat a obligațiilor pozitive care îi revin impune ca sistemul juridic intern să își demonstreze capacitatea de a pune în aplicare legislația penală împotriva autorilor unor asemenea acte de violență (*Sabalić împotriva Croației*, 2021, pct. 95, și *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, pct. 85). În plus, atunci când ancheta oficială a condus la inițierea unei proceduri în fața instanțelor naționale, procedura în ansamblu, inclusiv faza de judecată, trebuie să îndeplinească cerințele art. 3 din Convenție (*M.C. și A.C. împotriva României*, 2016, pct. 112). Deși nu există nicio obligație absolută ca toate urmărirea penale să aibă ca rezultat o condamnare sau pronunțarea unei anumite pedepse, instanțele naționale nu ar trebui, în niciun caz, să se arate dispuse să lase nepedepsite atingerile grave aduse integrității fizice și psihice sau să permită sancționarea infracțiunilor grave cu pedepse excesiv de blânde (*Sabalić împotriva Croației*, 2021, pct. 97).

17. În cauza *Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, în care, astfel cum s-a explicat mai sus, a fost atins pragul necesar pentru a declanșa aplicarea art. 3, autoritățile au fost informate cu privire la marșul organizat pentru marcarea Zilei Internaționale împotriva Homofobiei, iar reclamantul au solicitat poliției să le asigure protecție împotriva protestelor previzibile ale persoanelor cu opinii homofobe și transfobe. Curtea a observat că, având în vedere istoricul ostilității publice față de comunitatea LGBT din Georgia, autoritățile cunoșteau sau ar fi trebuit să cunoască riscurile asociate cu orice eveniment public legat de acea comunitate vulnerabilă și, în consecință, aveau obligația de a asigura un nivel sporit de protecție din partea statului. Cu toate acestea, Curtea a constatat că autoritățile nu și-au respectat obligația. În plus, în loc să se concentreze asupra imobilizării celor mai agresivi contrademonstranți, pentru a permite desfășurarea procesiunii pașnice, intervenția tardivă a poliției s-a îndreptat spre arestarea și evacuarea unora dintre reclamantul, chiar victimele pe care ar fi trebuit să le protejeze (*ibid.*, pct. 73-74). În pofida faptului că legislația prevedea un astfel de demers, autoritățile naționale nu au efectuat o anchetă eficientă cu privire la această chestiune, cu scopul de a demasca posibilele motive homofobe (*ibid.*, pct. 77-78). În absența unei anchete aprofundate, Curtea a considerat că ar fi dificil ca statul pârât să pună în aplicare măsuri menite să îmbunătățească menținerea ordinii în cazul unor demonstrații pașnice similare în viitor, subminând astfel încrederea publicului în politica antidiscriminare a statului (*ibid.*, pct. 80). Prin urmare, s-a produs o încălcare a obligațiilor pozitive ale statului pârât în temeiul art. 3 (de a-i proteja pe reclamantul și de a ancheta incidentul), coroborat cu art. 14 din Convenție.

18. În cauza *M.C. și A.C. împotriva României*, 2016, și pe baza unor considerente similare, Curtea a considerat că pragul relevant a fost, de asemenea, atins atunci când reclamantul au fost atacați pe drumul de întoarcere acasă de la un marș gay. Curtea a constatat că ancheta a durat prea mult timp, cu deficiențe grave și nu a luat în considerare posibilele motive discriminatorii. În opinia Curții, necesitatea efectuării unei anchete adecvate cu privire la posibilitatea ca discriminarea să fi fost motivația atacului era indispensabilă, având în vedere ostilitatea față de comunitatea LGBTI din statul pârât. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 (sub aspect procedural) din Convenție, coroborat cu art. 14 din Convenție.

19. În cauza *Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei*, 2020, în care tratamentul în litigiu a fost aplicat de poliție în timpul unei percheziții efectuate la biroul unei organizații neguvernamentale („ONG”) LGBT, Curtea a considerat că pragul prevăzut la art. 3 a fost, de asemenea, atins și că ura homofobă și/sau transfobă fusese un factor determinant pentru comportamentul imputat ofițerilor de poliție. Aceștia din urmă i-au umilit și înjosit intenționat pe reclamante și pe colegii lor, folosind un discurs de incitare la ură, rostind insulte, amenințând că vor dezvălui publicului orientarea lor sexuală reală și/sau percepută sau că vor recurge la violență fizică. În plus, reclamantele au fost supuse unor percheziții corporale fără nicio utilitate pentru anchetă. Cu toate acestea, nu a fost

luată nicio măsură de investigare, astfel încât Curtea a constatat încălcarea art. 3 atât sub aspect material, cât și (sub aspect) procedural, coroborat cu art. 14² din Convenție.

20. În cauza *Sabalić împotriva Croației*, 2021, reclamanta a fost lovită cu pumnii și picioarele de către un bărbat după ce i-a dezvăluit acestuia orientarea sa sexuală. Poliția a inițiat o procedură pentru tulburarea liniștii (publice), în urma căreia făptuitorul a fost amendat cu suma derizorie de 40 de euro, fără să fi fost ridicată problema existenței unei infracțiuni motivate de ură. Curtea a constatat că, prin inițierea procedurii ineficiente privind infracțiunea minoră și, ca urmare, prin întreruperea în mod eronat a procedurii penale ulterioare din motive formale (*ne bis in idem*), autoritățile naționale nu și-au îndeplinit în mod adecvat și eficient obligația procedurală prevăzută de Convenție cu privire la atacul violent împotriva reclamantei, motivat de orientarea sa sexuală. Un astfel de comportament al autorităților a fost contrar obligației acestora de a combate impunitatea pentru infracțiunile motivate de ură, care au efecte deosebit de distructive pentru drepturile fundamentale. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 (sub aspect procedural), coroborat cu art. 14 din Convenție.

21. În cauza *Genderdoc-M și M.D. împotriva Republicii Moldova*, 2021, Curtea a constatat că atacul neprovocat, inclusiv zece lovituri aplicate la nivelul mai multor părți ale corpului celui de-al doilea reclamant, a constituit un tratament care era degradant chiar și în lipsa unor conotații homofobe, a căror existență ar fi trebuit să fie investigată de autorități. Deși, în ziua depunerii plângerii în fața autorităților (în aceeași zi în care a fost agresat și a suferit o contuzie), cel de-al doilea reclamant nu a menționat în mod specific discriminarea, acesta a declarat ulterior că agresorul, care îl recunoscuse dintr-un videoclip de pe internet, în care reclamantul era identificat în mod clar ca fiind homosexual, îl numise „pederast” și „pedofil”. Cu toate acestea, autoritățile nu au examinat niciodată serios posibilitatea ca relele tratamente aplicate celui de-al doilea reclamant să fi constituit o infracțiune motivată de ură, întrucât procurorul s-a bazat doar pe declarațiile celor două părți la litigiu și pe raportul medico-legal. Această atitudine a fost confirmată de faptul că nu au fost identificați și audiați potențiali martori, că nu a fost inițiată o cercetare la fața locului sau că nu au fost incluse oficial în dosar fotografiile cu leziunile suferite. În plus, ținând seama de leziunile minore suferite de reclamant și de cadrul juridic intern, în funcție de constatarea existenței sau absenței unui motiv discriminatoriu, erau aplicate fie sancțiuni administrative foarte blânde, fie sancțiuni penale (foarte blânde). Prin urmare, Curtea a constatat că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația procedurală de a ancheta atacul.

22. În *Women’s Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei*, 2021, reclamantii respectivi (în legătură cu acest capăt de cerere, 27 de resortisanți georgieni, care fie erau membri ai personalului organizațiilor neguvernamentale reclamante, fie membri și susținători ai comunității LGBT), care urmau să participe la un miting organizat la 17 mai 2013 pentru a marca Ziua Internațională împotriva Homofobiei, în cadrul căruia intenționau să organizeze un protest tacit de tip flashmob timp de 20 de minute, au fost puși într-o situație de anxietate intensă și de suferință emoțională din cauza contrademonstrațiilor. Aceștia au fost încercuiți de un grup de persoane care îi depășea numeric și au fost agresați fizic și verbal, homofobia jucând în mod evident un rol important. Curtea a constatat că autoritățile interne nu au efectuat o anchetă adecvată privind relele tratamente motivate de ură, aplicate celor 27 de reclamantii cu încălcarea art. 3 (sub aspect procedural), coroborat cu art. 14 din Convenție. Aceasta a pus sub semnul întrebării independența și imparțialitatea anchetei și a constatat că, deși au fost inițiate două proceduri penale separate, niciuna dintre ele nu a condus la rezultate concrete. O astfel de prelungire a anchetei evidențiază incapacitatea persistentă a autorităților de a investiga violențele homofobe și/sau transfobe. Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare sub aspect material a acestor dispoziții, în măsura în care

² A se deosebi de hotărârea în cauza *Asociația pentru solidaritate LambdaIstanbul LGBTI împotriva Turciei* (decizia Comitetului), 2021, în care Curtea a constatat că plângerea formulată în temeiul art. 3 și 14, cu privire la percheziția efectuată la sediul unui ONG LGBTI și ridicarea de înscrisuri, era vădit nefondată.

autoritățile nu au luat măsuri adecvate pentru a-i proteja pe demonstranții LGBT împotriva grupului de agresori și nu (și-)au învățat (lecția) din gestionarea defectuoasă a mitingului LGBT din anul precedent. În ciuda obligației de a asigura un nivel sporit de protecție din partea statului, singurele măsuri luate au fost formarea unor cordoane fragile de ofițeri de poliție neînarmați și adoptarea în prealabil a unui plan de dispersare a mulțimii, care, în practică, s-a dovedit haotic. Neadoptarea unor măsuri eficiente a fost agravată de dovezi care au indicat o complicitate oficială și chiar o participarea activă la actele individuale motivate de prejudecăți. În plus, Curtea a constatat că ofițerii de poliție l-au umilit pe unul dintre reclamânți, adresându-i remarci jignitoare, în timp ce îl bărbiereau (operațiune care, conform acestora, a fost necesară din motive de siguranță și care a fost filmată cu un telefon mobil), exprimându-și în mod clar prejudecățile față de acesta din urmă, din cauza asocierii sale cu comunitatea LGBT.

23. În cauza *Oganezova împotriva Armeniei*, 2022, reclamanta este o bine-cunoscută membră a comunității LGBT, care a devenit subiectul unei campanii motivate de ură după ce clubul său, unde membri ai comunității LGBT se întâlneau pentru a socializa, a fost incendiat cu premeditare. Deși autoritățile au efectuat o anchetă promptă și rezonabil de diligentă cu privire la incendierea premeditată, poliția nu a interogat martori și nu a luat nicio măsură de investigare, în pofida faptului că motivația urii a fost evidentă încă de la început, chiar înainte ca poliția să deschidă ancheta. Cu toate acestea, deși au avut la dispoziție probe clare și directe care demonstau că incendierea premeditată a fost motivată de orientarea sexuală a reclamantei și de prejudecățile față de comunitatea LGBT în general, acuzațiile aduse împotriva autorilor nu au reflectat asemenea motive, întrucât legislația penală internă nu prevedea că discriminarea pe motive de orientare sexuală și identitate de gen ar trebui tratată ca fiind motivată de prejudecăți și drept circumstanță agravantă în săvârșirea unei infracțiuni. De asemenea, legea care incrimina incitarea la ură nu făcea referire la orientarea sexuală și identitatea de gen. În consecință, Curtea a constatat că autoritățile nu și-au îndeplinit obligația pozitivă de a ancheta efectiv dacă incendierea premeditată a clubului, motivată de orientarea sexuală a reclamantei, constituia o infracțiune săvârșită din motive homofobe, cu încălcarea art. 3 coroborat cu art. 14 din Convenție (a se vedea supra, pct. 9 pentru alte aspecte ale acestei încălcări).

D. Obligații în contextul imigrației³

1. Nereturnarea

24. Puține prevederi ale Convenției și ale Protocoalelor sale se referă în mod explicit la „străini” și nu cuprind dreptul la azil. De regulă, statele au dreptul, în temeiul dreptului internațional consacrat și sub rezerva obligațiilor prevăzute prin tratate, să controleze intrarea, șederea și expulzarea străinilor. În cauza *Soering împotriva Regatului Unit*, 1989, Curtea a hotărât pentru prima dată că extrădarea reclamantului putea atrage răspunderea statului care îl extrădează în temeiul art. 3 din Convenție. De atunci, Curtea a hotărât în mod constant că expulzarea unui resortisant străin de către un stat contractant poate ridica o problemă în temeiul art. 2 și 3, angajând, astfel, răspunderea statului respectiv în temeiul Convenției, în cazul în care s-au prezentat motive întemeiate pentru a crede că, dacă va fi expulzată, persoana respectivă va risca în mod real să fie supusă în țara de destinație unor tratamente contrare art. 3.

25. Deși majoritatea cauzelor care au ca obiect expulzarea, examinate de Curte în temeiul art. 2 sau art. 3, se referă la expulzarea către țara din care a fugit reclamantul, astfel de cauze pot apărea și în contextul expulzării unui reclamant către o țară terță.

26. Curtea a interpretat obligațiile menționate anterior ca impunând unei persoane LGBTI, care riscă să fie persecutate (adică să fie supusă unui tratament contrar art. 2 sau art. 3 din Convenție) pe baza

³ A se vedea [Ghid de jurisprudență privind imigrația](#).

orientării sale sexuale sau a identității sale de gen, să nu poată fi returnată în țara de origine. Curtea a hotărât că orientarea sexuală a unei persoane constituie un aspect fundamental al identității sale și că, prin urmare, nimeni nu poate fi obligat să își ascundă orientarea sexuală pentru a evita persecuția [*I.K. împotriva Elveției* (dec.), 2017, pct. 24].

27. În acest sens, cauza *B și C împotriva Elveției*, 2020, care privea un homosexual (aflat într-o relație cu o persoană de același sex) care contesta deportarea sa într-o țară (Gambia) în care ar fi riscat să fie supus la rele tratamente din cauza orientării sale sexuale, este deosebit de relevantă. Confirmând *I.K. împotriva Elveției* (dec.), 2017, pct. 24, și în concordanță cu jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE), precum și cu poziția Înaltul Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR), Curtea a considerat că orientarea sexuală a primului reclamant, a cărei veridicitate nu a fost contestată, putea să fie descoperită ulterior în Gambia în cazul returnării sale în această țară. Curtea a considerat, pentru prima dată, că returnarea unor reclamanți într-un stat neeuropean, în care erau expuși riscului de a suferi rele tratamente din cauza orientării lor sexuale, constituia o încălcare a art. 3 din Convenție. Aceasta a concluzionat în special că instanțele naționale care, după ce au considerat că era puțin probabil ca orientarea sexuală a primului reclamant să fie adusă în atenția autorităților gambiene sau a altor persoane, nu au procedat la o evaluare a disponibilității protecției statului împotriva unor acte vătămătoare din partea unor actori nestatali și nu au apreciat suficient riscul de a fi supus la rele tratamente în Gambia, la care era expus primul reclamant ca persoană homosexuală.

28. Principiile generale privind nereturnarea sunt rezumate de Curte în hotărârile pronunțate în cauzele *J.K. și alții împotriva Suediei* (MC), 2016, pct. 77-105, și *F.G. împotriva Suediei* (MC), 2016, pct. 127. Cu toate acestea, unele aspecte deosebit de relevante în contextul LGBTI sunt abordate mai jos.

a. Risc(ul)

29. În conformitate cu art. 3 din Convenție, riscul de a fi supus la rele tratamente în țara de destinație, care poate fi cauzat de actori statali sau nestatali (inclusiv membri ai familiei), trebuie să fie „real”. Aprecierea existenței unui risc real trebuie să se concentreze pe consecințele previzibile ale expulzării reclamantului în țara de destinație, ținând seama de situația generală din respectiva țară și de circumstanțele sale personale. De exemplu, în cauza *B și C împotriva Elveției*, 2020, pct. 60-62, Curtea a admis că riscul cauzat de actori nestatali (alții decât membrii familiei reclamantului) putea fi real și, prin urmare, putea necesita protecție, dar că acest lucru nu era valabil pentru riscul persoanei în cauză de a fi supus la rele tratamente de membrii familiei sale.

30. În contextul unor rele tratamente aplicate de autoritățile statului, ca urmare a unei legislații care incriminează și pedepsește actele homosexuale, pentru ca riscul să fie considerat real, legislația în cauză trebuie să fie aplicată efectiv și în mod activ. Deseori, acest lucru nu se întâmplă [*B și C împotriva Elveției*, 2020, pct. 59; *A.N. împotriva Franței* (dec.), 2016, cu privire la returnarea în Senegal; *F. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2004; *I.I.N. împotriva Țărilor de Jos* (dec.), 2004, cu privire la returnarea în Iran].

31. Curtea îi va impune, de asemenea, migrantului reclamant să demonstreze existența unor circumstanțe specifice, care l-ar expune personal unui risc de rele tratamente. Aceste circumstanțe specifice pot fi demonstrate de reclamant prin furnizarea de informații privind relele tratamente suferite anterior în țara de destinație (atestare, în mod ideal, de documente medicale), demonstrând că alte state străine i-au acordat statutul de refugiat sau prin furnizarea unor evaluări efectuate de UNHCR; de asemenea, acestea pot fi demonstrate prin furnizarea de probe privind persecuția sistematică actuală a unor persoane aflate într-o situație similară. În cazul în care o persoană susține că aparține unui grup expus în mod sistematic unei practici de rele tratamente, protecția art. 3 intervine în cazul în care persoana în cauză demonstrează că există motive serioase pentru a crede în existența practicii în cauză și în apartenența sa la grupul în cauză. În acest caz, Curtea nu va insista ca

persoana în cauză să demonstreze existența altor caracteristici distinctive speciale dacă această cerință ar face iluzorie protecția oferită de art. 3. Se va pronunța asupra acestui aspect în lumina situației reclamantului și a informațiilor privind situația din țara de destinație a grupului în cauză [*J.K. și alții împotriva Suediei* (MC), 2016, pct. 103-105]. De exemplu, în cauza *I.K. împotriva Elveției* (dec.), 2017, deși în Sierra Leone legea incrimina homosexualitatea, cu aplicarea unei pedepse de la zece ani de închisoare până la detențiune pe viață, această lege nu era aplicată în practică și reclamantul nu a dovedit că fusese emis un mandat de arestare împotriva lui: prin urmare, nu se putea stabili nici existența unui risc general, nici cea a unui risc personal.

32. Astfel cum s-a menționat mai sus, persecuția poate fi săvârșită și de către actori nestatali, care nu se limitează la membrii familiei. În ceea ce privește repartizarea sarcinii probei în cauzele privind expulzarea în temeiul art. 3, în care riscul de rele tratamente este produs de actori nestatali: sarcina revine reclamantului în ceea ce privește situația sa personală (în cadrul prezentului ghid, orientarea sexuală sau identitatea de gen), în timp ce autorităților le revine sarcina de a stabili *proprio motu* care este situația generală în țara de origine, inclusiv dacă statul asigură o protecție împotriva relelor tratamente aplicate de actori nestatali (a se vedea, de exemplu, cauza *B și C împotriva Elveției*, 2020, pct. 61-62).

b. Credibilitate(a)

33. Având în vedere situația specială în care se găsesc adesea solicitanții de azil, deseori este necesar să li se acorde beneficiul prezumției de nevinovăție atunci când se evaluează credibilitatea declarațiilor lor și a documentelor prezentate în sprijinul acestora. Cu toate acestea, atunci când sunt prezentate informații care oferă motive întemeiate pentru a pune la îndoială veridicitatea declarațiilor unui solicitant de azil, persoana în cauză trebuie să ofere o explicație satisfăcătoare pentru pretențiile inadvertențe din declarațiile respective. Curtea a considerat, de exemplu, în cauza *J.K. și alții împotriva Suediei* (MC), 2016, pct. 93 (care nu privea o persoană LGBTI) că, deși anumite detalii din relatarea unui reclamant pot părea într-o oarecare măsură neverosimile, acest lucru nu este neapărat de natură să afecteze credibilitatea generală a afirmațiilor reclamantului.

34. Curtea este conștientă că, în contextul unei cereri de azil motivate de orientarea sexuală, poate fi dificil să se stabilească fapte precise și, în conformitate cu orientările UNHCR, autoritățile interne ar trebui să aprecieze credibilitatea în mod individualizat și cu sensibilitate. De exemplu, în cauza *I.K. împotriva Elveției* (dec.), 2017, Curtea a luat act de faptul că, având în vedere afirmația reclamantului referitoare la sexualitatea lui, acestuia i s-a oferit posibilitatea de a fi audiat de interlocutori de sex masculin.

35. Atunci când credibilitatea este evaluată cu rigurozitate și în conformitate cu procedurile adecvate, Curtea admite, în general, constatările autorităților interne, care sunt cel mai în măsură să aprecieze credibilitatea unui reclamant, întrucât acestea au avut ocazia de a vedea și de a audia persoana în cauză și, astfel, de a-i evalua comportamentul, cu excepția cazului în care reclamantul a prezentat suficiente înscrisuri pentru a convinge Curtea că situația este alta. De exemplu, în cauza *A.N. împotriva Franței* (dec.), 2016, reclamantul (senegalez) a susținut că a avut relații homosexuale de la vârsta de șaisprezece ani, dar că a ținut secret acest lucru față de familia și prietenii săi de teama reacției lor și a represiunii din partea autorităților. Reclamantul a devenit manechin și a început o relație secretă de lungă durată cu un alt bărbat, dar a fost descoperit de un terț, care a început să îi șantajeze, cerându-le bani în schimbul tăcerii sale. După ce partenerul reclamantului s-a îmbolnăvit și starea lui s-a agravat atât de mult încât nu a mai putut să lucreze și cuplul nu a mai putut să îl plătească pe terț, reclamantul a început să se prostitueze pentru a strânge bani. Potrivit reclamantului, în cele din urmă terțul i-a informat familia, care l-a bătut pe reclamant. După externarea sa din spital, aflând că familia intenționa să îl omoare și temându-se de acțiunile autorităților, acesta a fugit în Franța. Reclamantul a solicitat azil abia după ce a fost reținut de poliție și a făcut obiectul unui ordin de expulzare, iar cererea sa a fost respinsă de autoritățile naționale pe motiv că relatarea sa era imprecisă și stereotipică, că acesta nu era cunoscut în cercurile

homosexuale din Dakar, că declarațiile sale erau inexacte și că documentele prezentate aveau o valoare probatorie redusă. La fel ca și autoritățile naționale, Curtea a considerat că cererea reclamantului nu era credibilă.

36. Astfel, formularea în timp util a plângerilor este un factor de care trebuie să se țină seama, de asemenea, la aprecierea credibilității: De exemplu, în cauza *M.K.N. împotriva Suediei*, 2013, reclamantul s-a plâns întâi că a trebuit să părăsească Mosul (Irak) deoarece era persecutat din cauza credinței sale creștine. Ulterior, acesta a afirmat că risca să fie persecutat pentru că avea o relație homosexuală, iar partenerul său fusese ucis de mujahedini. Curtea a constatat că nu a fost încălcat art. 3; printre altele, a considerat că plângerea reclamantului referitoare la relația homosexuală, care a fost formulată într-o etapă ulterioară, nu era credibilă, întrucât nu a fost furnizată nicio explicație plauzibilă pentru întârzierea formulării acestui argument, nici în fața autorităților interne, nici în fața Curții. În plus, reclamantul și-a exprimat intenția de a trăi cu soția și copiii săi.

c. Cauze soluționate

37. Trebuie subliniat că mai multe dintre cauzele privind imigrația, întemeiate pe teama de persecuție din cauza homosexualității au fost radiate de pe rolul Curții, întrucât guvernele pârâte au ales să le asigure reclamantilor o formă de protecție⁴. În cauza *M.E. împotriva Suediei* (MC), 2015, reclamantul a susținut în special că, dacă ar fi obligat să se întoarcă în Libia pentru a solicita reîntregirea familiei acolo, ar fi expus unui risc real de a fi persecutat și supus la rele tratamente, în primul rând din cauza homosexualității sale, dar și din cauza problemelor pe care le avusese cu autoritățile militare libiene după arestarea sa pentru contrabandă cu arme. În decizia de radiere, Curtea a constatat că reclamantului i s-a acordat un permis de ședere de către Autoritatea pentru migrație, care a anulat efectiv ordinul de expulzare împotriva acestuia. Astfel, încălcarea potențială a art. 3 nu mai exista și, prin urmare, cauza a fost soluționată la nivel național. Curtea nu a acceptat să continue examinarea cauzei sale pe motiv că aceasta ridică probleme grave de o importanță fundamentală, referitoare la drepturile homosexualilor și la modalitățile de apreciere a acestor drepturi în cauzele privind azilul din întreaga Europă⁵.

d. Detenție

38. Un alt articol din Convenție relevant în contextul solicitanților de azil LGBTI este art. 5 considerat separat - care permite detenția într-un număr limitat de circumstanțe⁶ - și/sau coroborat cu art. 3 din Convenție - care impune ca locul și condițiile de detenție să fie adecvate. În practică, acest articol se referă în general la detenția unei persoane LGBTI în așteptarea examinării cererii sale de azil sau,

⁴ Cauza *A.S.B. împotriva Țărilor de Jos* (decizia Comitetului), 2012, în care reclamantului i s-a acordat azil; cauza *A.E. împotriva Finlandei* (decizia Comitetului), 2015, în care reclamantul a obținut un permis de ședere permanent, cu posibilitatea de reînnoire; *A.T. împotriva Suediei* (decizia Comitetului), 2017, în care decizia de expulzare în Iran s-a prescris și nu mai era executorie, iar reclamantul a inițiat o nouă procedură de azil. Noua procedură a inclus o examinare completă a temeiniciei motivelor aflate la baza cererii de azil formulate de reclamant, inclusiv a argumentului potrivit căruia acesta risca să fie persecutat în Iran din cauza orientării sale sexuale; *E.S. împotriva Spaniei* (decizia Comitetului), 2017 (parțial radiată de pe rol și parțial inadmisibilă), în care susținerile reclamantului referitoare la returnarea sa în Senegal, întemeiate pe homosexualitatea sa, au fost examinate de o instanță în cadrul unei proceduri ordinare cu efect suspensiv; și cauza *Nurmatov (Ali Feruz) împotriva Rusiei* (decizia Comitetului), 2018 (parțial radiată de pe rol și parțial inadmisibilă), în care reclamantul a acceptat să părăsească Rusia de bunăvoie și a obținut statutul de refugiat în Germania.

⁵ A se vedea și cauza *S.A.C. împotriva Regatului Unit* (decizia Comitetului), 2019, în care reclamantul s-a plâns, în temeiul art. 3 din Convenție, cu privire la respingerea cererii sale de azil în Regatul Unit. Reclamantul a afirmat în special că, în cazul returnării sale în Bangladesh, era expus unui risc real de vătămare gravă și ireversibilă, în calitatea sa de bărbat homosexual/bisexual. Cererea a fost radiată de pe rol, având în vedere dorința reclamantului de a-și retrage cererea, ca urmare a încheierii unui acord cu Guvernul care includea reexaminarea cererii sale de azil și de protecție a drepturilor omului.

⁶ A se vedea [Ghid de jurisprudență privind art. 5 - Dreptul la libertate și la siguranță](#).

în cazul în care această cerere a fost respinsă, până la expulzarea/deportarea acesteia [art. 5 § 1 lit. f)]. Acesta poate fi relevant, de asemenea, în contextul îndeplinirii unei obligații prevăzute de lege [art. 5 § 1 lit. b)], în contextul unui litigiu privind imigrația. De exemplu, în cauza *O.M. împotriva Ungariei*, 2016, pct. 53-54, examinată din perspectiva art. 5 § 1 lit. b), autoritățile nu au efectuat o evaluare individualizată și nici nu au ținut seama de vulnerabilitatea reclamantului în cadrul unui centru de detenție atunci când au dispus detenția acestuia fără să aprecieze măsura în care persoanele vulnerabile – de exemplu, persoanele LGBT, precum reclamantul – erau sau nu în siguranță alături de alți deținuți. Astfel, deciziile autorităților naționale, care nu s-au bazat pe o analiză adecvată a situației individuale a reclamantului, care era membru al unui grup vulnerabil, întrucât aparținea unei minorități sexuale din Iran, au contribuit la concluzia Curții potrivit căreia detenția reclamantului în cauza respectivă a fost la limita arbitrariului și a încălcat art. 5 din Convenție.

II. Probleme personale și familiale⁷

Art. 6 din Convenție

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...]”

Art. 8 din Convenție

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

Art. 12 din Convenție

„Începând cu vârsta stabilită prin lege, bărbatul și femeia au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie conform legislației naționale ce reglementează exercitarea acestui drept.”

A. Considerații generale

1. Noțiunile de viață privată și viață de familie

39. Majoritatea plângerilor introduse de persoane LGBTI în fața Curții au privit capete de cerere formulate în temeiul art. 8 din Convenție, în legătură cu viața lor privată sau de familie sau cu ambele.

40. Curtea a hotărât că noțiunea de „viață privată” este un concept larg care nu se pretează unei definiții exhaustive. Aceasta include integritatea fizică și psihologică a unei persoane, inclusiv viața sa sexuală (*X și Y împotriva Țărilor de Jos*, 1985, pct. 22). Poate să cuprindă uneori aspecte ale identității fizice și sociale a unui individ (*Y.Y împotriva Turciei*, 2015, pct. 56). Elemente precum, de exemplu, identificarea de gen, numele, orientarea sexuală și viața sexuală intră în sfera personală protejată de art. 8 (*Sousa Goucha împotriva Portugaliei*, 2016, pct. 27; *B. împotriva Franței*, 1992, pct. 63;

⁷Pentru principiile generale detaliate și aplicarea acestora, a se vedea [Ghidul de jurisprudență privind art. 8 - Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței](#).

Dudgeon împotriva Regatului Unit, 1981, pct. 41; *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 109; *Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 71). Art. 8 protejează, de asemenea, dreptul la dezvoltare personală și dreptul de a stabili și dezvolta relații cu alte persoane și cu lumea înconjurătoare (*Schlumpf împotriva Elveției*, 2009, pct. 77).

41. Noțiunea de viață de familie este un concept autonom. În consecință, problema existenței unei „vieți de familie” este, în esență, o chestiune de fapt, care depinde de existența reală, în practică, a unor legături personale strânse. Prin urmare, Curtea va examina legăturile familiale de facto. De exemplu, Curtea a constatat că exista o viață de familie în cazul unei persoane transsexuale care a trecut de la sexul feminin la cel masculin, în urma unei operații de schimbare de sex, și care trăia împreună cu o femeie, care a născut un copil prin inseminare artificială cu spermă de la donator (AID), procedură pentru care cuplul a depus o cerere comună. În aceste condiții, Curtea a considerat că între cei trei reclamanți existau legături familiale *de facto* (*X, Y și Z împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 37). Relația dintre două femei aflate într-un parteneriat civil, care locuiau împreună, alături de un copil conceput de una dintre ele prin reproducere asistată medical, dar care era crescut de amândouă, constituia, de asemenea o „viață de familie” în sensul art. 8 din Convenție [*Gas și Dubois împotriva Franței* (dec.), 2010]. A ajuns la aceeași concluzie în privința relației cu copilul pe care două femei îl creșteau împreună și care fusese conceput de una dintre ele [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 96; *Boeckel și Gessner-Boeckel împotriva Germaniei* (dec.), 2013, pct. 27]. Curtea a considerat, de asemenea, în acest context, că relația dintre copil și „părintele” (sau „fratele/sora”) care nu este biologic persistă chiar și după încheierea relației cuplului și continuă să constituie o viață de familie (*Honner împotriva Franței*, 2020, pct. 51). Mai recent, Curtea a constatat, de asemenea, că două reclamante, un cuplu format din persoane de același sex care locuia în Islanda, părinții beneficiari ai celui de-al treilea reclamant, un copil născut prin intermediul maternității de substituție (gestațională) în Statele Unite și care nu avea nicio legătură biologică cu niciuna dintre ele, aveau o viață de familie întrucât, între cei trei, se crease o legătură care dura de peste patru ani (întreaga viață a celui de-al treilea reclamant), inclusiv în cadrul unui regim de plasament familial, și că cele două reclamante se considerau părinți ai copilului, iar acesta le considera părinții săi (*Valdís Fjölvisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021, pct. 58-62).

42. Anumite situații pot intra atât sub incidența noțiunii de viață privată, cât și a noțiunii de viață de familie. De exemplu, relația stabilă a unui cuplu format din persoane de același sex, în cadrul unui parteneriat *de facto*, indiferent dacă acestea locuiesc sau nu împreună, intră în sfera de aplicare a noțiunii de „viață privată” și a celei de „viață de familie”, pentru aceleași considerente ca și relația cuplurilor formate din persoane de sex diferit [*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 95; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 73; *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 103]. În mod similar, situația a doi frați gemeni născuți prin intermediul maternității de substituție gestațională în SUA, dar care locuiau în Israel împreună cu părinții beneficiari (un cuplu format din persoane de același sex), cărora li s-a refuzat (în Polonia) recunoașterea relației de filiație legale cu tatăl lor biologic polonez și dobândirea ulterioară a cetățeniei poloneze pe baza descendenței lor, ar fi putut să intre atât sub incidența noțiunii de viață privată, cât și a celei de viață de familie. Cu toate acestea, în circumstanțele particulare ale acestei cauze, Curtea a constatat că art. 8 nu era aplicabil, întrucât efectul negativ pe care deciziile incriminate l-au avut asupra vieții private a reclamanților nu depășise pragul de gravitate necesar pentru a permite ridicarea unei probleme în temeiul art. 8 din Convenție și, ținând seama de faptul că reclamanții nu locuiau în Polonia, Curtea a constatat că nu a existat nicio ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții lor de familie [*S.-H. împotriva Poloniei* (dec.), 2021, pct. 66-76].

2. Obligații negative și pozitive

43. Curtea a examinat din perspectiva art. 8 diverse cauze referitoare la ingerința (obligații negative) în exercitarea dreptului la respectarea vieții private și/sau de familie de către reclamanți LGBTI. Curtea a hotărât, de exemplu, că legislația care interzicea relațiile homosexuale consensuale

întreținute în privat între bărbați adulți, constituia o ingerință continuă în exercitarea de către reclamant a dreptului la respectarea vieții sale private (care includea viața sexuală a acestuia – un aspect dintre cele mai intime ale vieții private) (*Dudgeon împotriva Regatului Unit*, 1981, pct. 41; *Norris împotriva Irlandei*, 1998, pct. 38; *Modinos împotriva Ciprului*, 1993, pct. 24). În mod similar, existența unei legislații care interzicea actele homosexuale consensuale întreținute în privat între mai mult de doi bărbați și condamnarea ulterioară pentru indecență gravă au constituit, de asemenea, o ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții private (*A.D.T. împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 26).

44. Odată ce s-a stabilit existența unei ingerințe în exercitarea de către un reclamant a dreptului la respectarea vieții sale private sau de familie, Curtea va examina, în cadrul aprecierii obligațiilor negative ce revin unui stat, dacă ingerința era „prevăzută de lege” și dacă era „necesară într-o societate democratică” în lumina scopului legitim urmărit. De exemplu *Dudgeon împotriva Regatului Unit* 1981; *Norris împotriva Irlandei*, 1998; și *Modinos împotriva Ciprului*, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 din Convenție, întrucât aceste cerințe nu fuseseră îndeplinite în totalitate.

45. Deși unul din scopurile esențiale ale art. 8 este de a proteja persoanele particulare împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice, acesta poate să impună unui stat anumite obligații pozitive, pentru a asigura respectarea efectivă a drepturilor protejate de art. 8 [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 62]. Aceste obligații pot implica adoptarea unor măsuri destinate să asigure respectarea vieții private și de familie, chiar în sfera relațiilor dintre indivizi (*Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 159).

46. Deși delimitarea dintre obligațiile pozitive și obligațiile negative care îi revin statului în temeiul Convenției nu se pretează unei definiții precise, principiile aplicabile sunt totuși similare. Pentru a stabili dacă există sau nu o astfel de obligație, trebuie să se țină seama de echilibrul just care trebuie păstrat între interesul general și interesele persoanei în cauză: în ambele contexte, statul beneficiază de o anumită marjă de apreciere [*B. împotriva Franței*, 1992, pct. 44; *Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 67].

47. În contextul unor cereri formulate de persoane LGBTI, Curtea a constatat, de exemplu, că există o obligație pozitivă de a-i garanta unei persoane transsexuale aflată după o intervenție chirurgicală de schimbare de sex dreptul la respectarea vieții sale private, în special prin recunoașterea juridică a sexului său [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 71-93; *Grant împotriva Regatului Unit*, 2006, pct. 39-44; în care Curtea s-a îndepărtat de jurisprudența anterioară *Rees împotriva Regatului Unit*, 1986; *Cossey împotriva Regatului Unit*, 1990; *Sheffield și Horsham*, 1998]. În schimb, nu există nicio obligație pozitivă de a institui o procedură efectivă și accesibilă, care să îi permită unei reclamante să obțină recunoașterea juridică a noului său sex, rămânând în același timp căsătorită [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 88]. În cadrul aprecierii situației din Italia, Curtea a hotărât că exista o obligație pozitivă de a pune la dispoziția reclamantilor, cupluri formate din persoane de același sex aflate în relații stabile sau (cupluri formate din persoane de același sex) căsătorite într-un stat străin, un cadru juridic specific, care să prevadă recunoașterea și protejarea uniunilor între persoane de același sex (*Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 185; *Orlandi și alții împotriva Italiei*, 2017, pct. 210). Cu toate acestea, odată ce există această posibilitate, nu există obligația pozitivă de a asigura înregistrarea sub forma unei căsătorii a unei căsătorii încheiate în străinătate, în cazul în care legislația statelor contractante nu permite căsătoria între persoane de același sex (*ibid.*, pct. 205-211).

3. Marjă de apreciere și consens

48. Întinderea marjei de apreciere acordată statelor variază în funcție de circumstanțe, de obiectul și de contextul cauzei [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 109].

49. Atunci când activitatea avea un caracter cu adevărat „privat”, abordarea Curții a fost să adopte aceeași marjă limitată de apreciere pe care a considerat-o aplicabilă în alte cauze referitoare la

aspecte intime ale vieții private (precum, de exemplu, în cauzele *Dudgeon împotriva Regatului Unit*, 1981, pct. 52; *A.D.T. împotriva Regatului Unit*, 2000, pct. 37). Astfel, Curtea consideră că, atunci când se află în joc un aspect deosebit de important al existenței sau al identității unei persoane, marja lăsată statelor va fi restrânsă [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 90; *Orlandi și alții împotriva Italiei*, 2017, pct. 203].

50. Totuși, în cazul în care nu există un consens în rândul statelor membre ale Consiliului Europei, fie că este vorba despre importanța relativă a interesului aflat în joc, fie că este vorba despre cele mai potrivite metode de a-l proteja, în special atunci când cauza ridică probleme sensibile ce țin de morală sau de etică, marja de apreciere va fi mai largă [*X, Y și Z împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 44; *Fretté împotriva Franței*, 2002, pct. 41; *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 85]. De asemenea, de regulă va exista o marjă largă de apreciere dacă statul trebuie să păstreze un echilibru între interese private și publice concurente sau între drepturi protejate de Convenție (aflate în conflict) (*Fretté împotriva Franței*, 2002, pct. 42. A se vedea, de asemenea, în contextul art. 9, dar într-o manieră relevantă pentru tematica prezentului ghid, *Eweida și alții împotriva Regatului Unit*, 2013, pct. 102-110). În cauza *Eweida și alții*, Curtea a constatat că măsurile disciplinare luate împotriva reclamanților (salariați) pentru refuzul lor de a îndeplini sarcini pe care le considerau contrare convingerilor lor religioase (precum consilierea cuplurilor formate din persoane de același sex sau celebrarea parteneriatelor civile între persoane de același sex) nu au încălcat dreptul acestora de a-și manifesta religia, protejat de art. 9, considerat separat sau coroborat cu art. 14, având în vedere marja largă de apreciere acordată autorităților pentru punerea în balanță a două drepturi protejate de Convenție.

51. Există o jurisprudență amplă care reflectă un consens european de lungă durată asupra unor chestiuni precum:

- dezincriminarea relațiile homosexuale între adulți (*Dudgeon împotriva Regatului Unit*, 1981; *Norris împotriva Irlandei*, 1998; *Modinos împotriva Ciprului*, 1993);
- accesul homosexualilor la serviciul militar în cadrul forțelor armate (*Lustig-Prean și Beckett împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 97; *Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 104);
- stabilirea aceleiași vârste, în materie penală, pentru exprimarea consimțământului pentru relațiile heterosexuale și homosexuale (*L. și V. împotriva Austriei*, 2003, pct. 50); și
- cerința prealabilă de a obține un diagnostic psihiatric înainte de recunoașterea juridică a identității de gen (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 72 și 139).

52. Curtea a examinat, de asemenea, un consens/o tendință/o evoluție emergente, cum ar fi recunoașterea, în scopul garantării unor drepturi în materie de imigrare, a faptului că relațiile între persoane de același sex constituie „viață de familie” (*Taddeucci și McCall împotriva Italiei*, 2016, pct. 97) și recunoașterea uniunilor între persoane de același sex (*Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 178).

53. În același timp, au rămas chestiuni cu privire la care, deocamdată, nu s-a ajuns la un consens la nivel european, cum ar fi:

- dreptul la căsătorie al cuplurilor formate din persoane de același sex sau cum trebuie reglementată recunoașterea sexului în cazul căsătoriilor preexistente (*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 74-75); și
- înregistrarea căsătoriilor între persoane de același sex contractate în străinătate (*Orlandi și alții împotriva Italiei*, 2017, pct. 205).

54. Convenția este un instrument viu, care trebuie interpretat ținând seama de condițiile de viață actuale [*E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 92; *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC),

2002, pct. 74-75] și astfel, în special în contextul problemelor legate de persoanele LGBTI, jurisprudența Curții s-a dezvoltat adesea în lumina unui consens în continuă evoluție. De exemplu:

- La momentul examinării cauzei *Sheffield și Horsham*, 1998, punctul 50, exista un consens emergent în rândul statelor contractante din Consiliul Europei cu privire la recunoașterea juridică a sexului, ca urmare a operațiilor de schimbare de sex. Totuși, acest lucru nu a fost suficient pentru infirmarea de către Curte a constatărilor sale din hotărârile anterioare *Rees împotriva Regatului Unit*, 1986, și *Cossey împotriva Regatului Unit*, 1990, Curtea subliniind că nu exista o abordare comună la nivel european a soluționării problemelor juridice și practice care apăreau. Cu toate acestea, Curtea a considerat că era necesar ca acest domeniu să fie examinat permanent de statele contractante. Mai târziu, în cauza *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 85, Curtea s-a bazat pe dovezi clare și necontestate cu privire la existența unei tendințe internaționale continue de recunoaștere juridică, pentru a constata că lipsa recunoașterii juridice a noii identități a persoanelor transsexuale operate nu mai ținea de marja de apreciere a statului.
- În cauza *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 178, procesul de recunoaștere juridică a cuplurilor formate din persoane de același sex, care a continuat să evolueze rapid în Europa ulterior pronunțării hotărârii în cauza *Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, a fost un element important pentru aprecierea Curții. În această ultimă cauză, Curtea a constatat că, deși nu a adoptat o poziție avangardistă, legiuitorului austriac nu i se putea imputa faptul că nu a introdus recunoașterea juridică a relației reclamantului cu o persoană de același sex (prin adoptarea Legii privind parteneriatul înregistrat) mai devreme de anul 2010. Cu toate acestea, cinci ani mai târziu, la momentul pronunțării hotărârii în cauza *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, o majoritate restrânsă de state ale Consiliului Europei (douăzeci și patru din patruzeci și șapte) legiferaseră deja în favoarea unei astfel de recunoașteri și a protecției aferente. Aceeași dezvoltare rapidă a fost observată la nivel global, în special în țările din Americi și Australasia. Acest aspect, printre altele, a determinat Curtea să concluzioneze că statul italian și-a depășit marja de apreciere și nu și-a îndeplinit obligația pozitivă de a pune la dispoziția reclamantilor un cadru juridic specific, care să prevadă recunoașterea și protecția uniunilor cu persoane de aceeași sex. Curtea a considerat că, dacă ar fi ajuns la o concluzie diferită în 2015, ar fi însemnat că nu era dispusă să țină seama de situația în curs de evoluție din Italia și că avea rezerve în ceea ce privește aplicarea Convenției într-o manieră practică și eficientă (*ibid.*, pct. 186).
- În ceea ce privește cerința referitoare la efectuarea unei intervenții chirurgicale/sterilizare înaintea recunoașterii sexului unei persoane, deși nu este esențială pentru constatarea unei încălcări, în unele cauze recente Curtea a ținut totuși seama de tendințele aflate în continuă evoluție. În cauza *A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 124, Curtea a subliniat că, în pofida absenței unui consens în această privință, în cursul perioadei de șapte ani anterioară pronunțării hotărârii, unsprezece state membre au eliminat o astfel de cerință din dreptul lor pozitiv, demonstrând că există o tendință de eliminare a acestei condiții. Patru ani mai târziu, în cauza *X și Y împotriva României*, 2021, Curtea a făcut referire, de asemenea, la evoluția continuă în ceea ce privește acest aspect, menționând că numărul de state membre care mențin o astfel de cerință a continuat să scadă (în 2020, douăzeci și șase de state membre au eliminat această cerință).

B. Subiecte majore

1. Probleme legate de persoanele transgen

55. Noțiunea de autonomie personală este un principiu important care stă la baza interpretării garanțiilor prevăzute de art. 8 din Convenție. Acest lucru a determinat Curtea să recunoască, în

contextul aplicării acestei dispoziții în cazul persoanelor transgen, că autonomia personală include dreptul la autodeterminare (*Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, pct. 69; *Schlumpf împotriva Elveției*, 2009, pct. 100), unul dintre elementele esențiale ale acestui drept fiind libertatea de a-și defini propria identitate de gen (*Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, pct. 73; *Y.Y împotriva Turciei*, 2015, pct. 102). Dreptul persoanelor transgen la dezvoltare personală și la integritate fizică și morală este garantat așadar de art. 8 (*Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, pct. 69; *Schlumpf împotriva Elveției*, 2009, pct. 100; *Y.Y împotriva Turciei*, 2015, pct. 58). Dreptul la respectarea vieții private, consacrat la art. 8 din Convenție, se aplică pe deplin identității de gen, ca element al identității personale. Acest lucru este valabil pentru toate persoanele, indiferent dacă au suferit sau nu o operație de schimbare de sex (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 94-95, *S.V. împotriva Italiei*, 2018, pct. 56-58).

a. Intervenții chirurgicale

56. Deși art. 8 din Convenție nu poate fi interpretat în sensul că garantează un drept necondiționat la o operație de schimbare de sex, transgenderismul este recunoscut pe plan internațional ca fiind o afecțiune medicală care justifică un tratament pentru asistarea persoanelor în cauză. (*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 81; *Y.Y împotriva Turciei*, 2015, pct. 65). Serviciile de sănătate ale majorității statelor contractante recunosc această afecțiune și furnizează sau autorizează tratamente, inclusiv intervențiile chirurgicale ireversibile de schimbare de sex (*ibid.*).

57. Având în vedere numeroasele și dureroasele intervenții pe care le implică operația de schimbare de sex și gradul de determinare și convingere necesar pentru a realiza o schimbare a rolului social legat de gen, nu se poate sugera că decizia unei persoane de a suferi o operație de schimbare de sex este în vreun fel arbitrară sau capricioasă [*I. împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 61; *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 81; *Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, pct. 59; *Y.Y împotriva Turciei*, 2015, pct. 115].

58. Respingerea de către instanțele interne a cererii de acces la o operație de schimbare de sex are consecințe asupra dreptului la identitatea de gen și la dezvoltare personală și, prin urmare, constituie o ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții private în sensul art. 8 § 1 din Convenție. Cu toate acestea, operația de schimbare de sex poate face obiectul reglementării și supravegherii statului din motive care țin de protecția sănătății, iar statele dispun de o marjă largă de apreciere în ceea ce privește cerințele legale care reglementează accesul la proceduri medicale sau intervenții chirurgicale al persoanelor transgen care doresc să fie supuse unor modificări fizice asociate cu schimbarea de sex. Cu toate acestea, Curtea a apreciat că referirea din legislație la incapacitatea permanentă de a procrea, ca o condiție prealabilă pentru autorizarea schimbării de sex, nu era necesară într-o societate democratică și că faptul că, din cauza neîndeplinirii acestei cerințe, unui reclamant i s-a refuzat timp de mulți ani posibilitatea de a efectua o operație de schimbare de sex a condus la încălcarea art. 8 (*Y.Y. împotriva Turciei*, 2015, pct. 66-122).

59. O lacună legislativă privind operația de schimbare de sex, care îl pune pe reclamant într-o situație de incertitudine care îi provoacă suferință, în ceea ce privește viața sa privată și recunoașterea adevăratei sale identități, poate ridica o problemă din perspectiva art. 8, dacă persistă o anumită perioadă de timp. Aceasta a fost situația în cauza *L. împotriva Lituaniei*, 2008, în care, deși legea recunoștea dreptul de schimbare a sexului și a stării civile, nu exista nicio lege care să reglementeze operația de schimbare completă de sex, în absența căreia nicio resursă medicală adecvată nu părea să fie accesibilă sau disponibilă în Lituania în condiții rezonabile pentru reclamant. Deși constrângerile bugetare din cadrul sistemului public de sănătate ar fi putut justifica anumite întârzieri inițiale în punerea în aplicare a drepturilor prevăzute de Codul civil, trecuseră mai mult de patru ani de la intrarea în vigoare a dispozițiilor relevante, iar legislația necesară de punere în aplicare a acestora, deși fusese elaborată, nu fusese încă adoptată. Prin urmare, a fost încălcat art. 8 (*ibid.*, pct. 59-60). Totuși, aceste circumstanțe nu erau atât de grave încât să intre în sfera de aplicare a art. 3 din Convenție (*ibid.*, pct. 47). Pronunțându-se asupra cererii reclamantului de acordare de

despăgubiri pentru prejudiciul material, Curtea a apreciat că această cerere ar fi îndeplinită dacă statul ar adopta legislația necesară în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii și, dacă acest lucru nu era posibil, dacă statul ar plăti reclamantului 40 000 de euro pentru ca acesta să poată fi supus, în străinătate, ultimelor intervenții chirurgicale necesare pentru schimbarea sexului (*ibid.*, punctul 74 și punctele 5 și 6 din dispozitivul hotărârii).

b. Recunoașterea sexului (adică modificarea mențiunii privind sexul din documentele oficiale)

60. Curtea a examinat, în lumina condițiilor de viață actuale, mai multe cauze referitoare la problemele cu care se confruntă persoanele transgen și a remarcat și aprobat îmbunătățirea constantă a măsurilor adoptate de stat în temeiul art. 8 din Convenție pentru a asigura recunoașterea și protecția acestora [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002; *Van Kück împotriva Germaniei*, 2003; *Grant împotriva Regatului Unit*, 2006; *L. împotriva Lituaniei*, 2008].

61. Curtea a hotărât în mai multe rânduri că un reclamant transgen care a suferit o operație de schimbare de sex poate pretinde că este victima unei încălcări a dreptului său la respectarea vieții private, contrară art. 8, din cauza nerecunoașterii juridice a schimbării sexului acestuia [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 59; *Grant împotriva Regatului Unit*, 2006, pct. 40]. Deși acordă statelor o anumită marjă de apreciere în materie, Curtea a hotărât că statele sunt obligate (în temeiul obligației pozitive impuse de art. 8) să asigure recunoașterea schimbării de sex a persoanelor transsexuale operate, printre altele prin modificarea datelor privind starea lor civilă, cu consecințele ulterioare [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 71-93; *Grant împotriva Regatului Unit*, 2006, pct. 39-44; îndepărtându-se de jurisprudența sa anterioară, precum hotărârile în cauzele *Rees împotriva Regatului Unit*, 1986; *Cossey împotriva Regatului Unit*, 1990; și *Sheffield și Horsham*, 1998].

62. Cu toate acestea, protejarea principiului indisponibilității stării civile a persoanelor, garantarea fiabilității și coerenței actelor de stare civilă și, mai general, asigurarea securității juridice sunt obiective de interes general (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 132) și justifică instituirea unor proceduri riguroase care au ca scop, în special, verificarea motivației care stă la baza cererilor de modificare juridică a identității (*S.V. împotriva Italiei*, 2018, pct. 69; *Y.T. împotriva Bulgariei*, 2020, pct. 70; *X și Y împotriva României*, 2021, pct. 158). În plus, Curtea este conștientă de caracterul istoric al sistemului de înregistrare a nașterilor și de faptul că referirea la sexul atribuit la naștere ar putea fi necesară, în anumite situații, pentru a dovedi anumite fapte anterioare schimbării sexului, chiar dacă aceasta ar putea cauza o suferință persoanei respective (*Y împotriva Poloniei*, 2022, pct. 79).

63. Lacunele legislative și deficiențele grave care l-au pus pe reclamant într-o situație de incertitudine care i-a provocat suferință, în ceea ce privește viața sa privată și recunoașterea identității sale, au determinat Curtea să constate o încălcare a art. 8, care a fost cauzată de lipsa unui cadru de reglementare care să-i asigure reclamantului dreptul la respectarea vieții sale private, adică unul care să prevadă „proceduri rapide, transparente și accesibile” care să permită modificarea, în certificatul de naștere, a mențiunii privind sexul înregistrat al persoanelor transgen (*X împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei*, 2019, pct. 70-71) și nu unul bazat pe legi neclare și neprevizibile (*X și Y împotriva României*, 2021, pct. 157). În cauza *Grant împotriva Regatului Unit*, 2006, pct. 40-44, perioada care a trecut până la executarea hotărârii pronunțate în cauza *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, avut ca rezultat o încălcare a drepturilor reclamantei garantate de art. 8, atât din cauza nerecunoașterii continue a schimbării de sex, precum și din cauza refuzului ulterior de a i se acorda dreptul de pensie aplicabil „persoanelor de sex feminin la naștere”, din momentul pronunțării hotărârii menționate.

64. Potrivit jurisprudenței Curții, condiționarea recunoașterii identității de gen a persoanelor transgen de realizarea unei operații sau a unui tratament de sterilizare – sau care are, cel mai

probabil, un astfel de efect – la care acestea nu doresc să se supună reprezintă o condiționare a exercitării depline a dreptului lor la respectarea vieții private, consacrat la art. 8 din Convenție, de renunțarea la exercitarea deplină a dreptului lor la respectarea integrității fizice, garantat de această dispoziție, dar și de art. 3 din Convenție (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 131; *X și Y împotriva României*, 2021, pct. 165). Astfel, Curtea a hotărât că o lege care condiționa recunoașterea identității de gen a persoanelor transgen de efectuarea unei operații de sterilizare sau a unui tratament care, prin natura și intensitatea sa, implica o probabilitate foarte mare de sterilitate, constituia o încălcare de către statul pârât a obligației sale pozitive de a garanta dreptul acestora la respectarea vieții lor private [*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 135, a se compara cu decizia anterioară din cauza *X împotriva Franței* (dec.), 2008].

65. Curtea a ajuns la aceeași concluzie atunci când această cerință nu era prevăzută clar în lege, dar a stat la baza motivării expuse de instanța națională pentru a justifica respingerea cererii (*X și Y împotriva României*, 2021, pct. 165). Cauza *S.V. împotriva Italiei*, 2018, privea imposibilitatea reclamantei de a obține schimbarea prenumelui său timp de doi ani și jumătate, pe motiv că procesul de tranziție de gen nu se finalizase cu o operație de schimbare de sex. Curtea a observat în special că respingerea cererii reclamantei s-a bazat pe argumente pur formale, care nu au ținut seama deloc de situația specială a acesteia. De exemplu, autoritățile nu au luat în considerare faptul că aceasta trecea printr-un proces de tranziție de gen de câțiva ani și că aspectul său fizic și identitatea ei socială erau de mult timp feminine (*ibid.*, pct. 70). Prin urmare, în afară de legislația ca atare, autoritățile interne joacă, de asemenea, un rol important în acest context. De exemplu, în cauza *Y.T. împotriva Bulgariei*, 2020, pct. 74, s-a constatat că refuzul autorităților naționale de a recunoaște din punct de vedere juridic schimbarea de sex a reclamantului, fără a furniza motive relevante și suficiente și fără a explica de ce, în alte cazuri, a fost posibilă recunoașterea unor schimbări de sex identice, a constituit o ingerință nejustificată în exercitarea de către reclamant a dreptului la respectarea vieții sale private, fiind încălcat art. 8. Atât în cauza *Y.T. împotriva Bulgariei*, 2020, pct. 72, cât și în cauza *X și Y împotriva României*, 2021, pct. 165, Curtea a considerat că rigiditatea raționamentului expus de instanțele naționale cu privire la recunoașterea identității sexuale a reclamantilor i-a pus pe aceștia, pe parcursul unei perioade nerezonabile și continue, într-o situație neliniștitoare, care le-a provocat sentimente de vulnerabilitate, umilire și anxietate.

66. Curtea consideră că, spre deosebire de condiția privind sterilitatea (pentru recunoașterea sexului în documentele oficiale), cerința de a obține un diagnostic psihiatric prealabil nu afectează direct integritatea fizică a unei persoane. Astfel, în cauza *A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 139-144 și următoarele, Curtea a apreciat că, ținând seama de marja largă de apreciere de care beneficiază statele (având în vedere abordarea cvasiunanimă a părților contractante în această privință), respingerea cererii reclamantului de modificare a mențiunii privind sexul din certificatul său de naștere, pe motiv că acesta nu a furnizat un diagnostic psihiatric care să demonstreze caracterul real al sindromului de transsexualism de care pretindea că suferă, a asigurat un just echilibru între interesele concurente aflate în joc și nu a încălcat obligațiile pozitive ale statului (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 143-144). În mod similar, prin respingerea unei cereri de modificare a mențiunii privind sexul din certificatul de naștere al unui reclamant, pe motiv că acesta refuzase să se supună expertizei medicale (multidisciplinare) dispuse de instanța națională pentru a verifica dacă acesta își schimbase în mod ireversibil aspectul fizic în urma intervenției chirurgicale suferite în străinătate, s-a asigurat un just echilibru între interesele concurente aflate în joc, astfel încât statul nu și-a încălcat obligațiile pozitive (*A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței*, 2017, pct. 150-154).

67. Curtea nu a admis plângerea unei femei transgen care suferise o intervenție chirurgicală și care nu a primit un nou cod numeric personal corespunzător sexului feminin, întrucât aceasta încă era căsătorită cu soția sa, în cadrul unui sistem juridic care nu permitea căsătoria între persoane de același sex. Curtea a constatat că, deși era regretabil faptul că reclamanta se confrunta zilnic cu inconveniente din cauza numărului incorect de identificare, ea avea posibilitatea reală de a schimba

această stare de fapt: căsătoria ei putea fi transformată în orice moment, *ex lege*, într-un parteneriat înregistrat, cu consimțământul soției sale. În cazul în care nu obținea acest consimțământ, aceasta avea posibilitatea, ca orice persoană căsătorită, să divorțeze. În opinia Curții, nu era disproporționat faptul de a impune, ca o condiție prealabilă pentru recunoașterea juridică a sexului dobândit, transformarea căsătoriei reclamantei într-un parteneriat înregistrat, deoarece aceasta era o opțiune reală, care oferea cuplurilor formate din persoane de același sex o protecție juridică practic identică celei oferite în cadrul căsătoriei [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 84]. Deși Camera considerase această problemă ca fiind o ingerință, Marea Cameră a examinat capătul de cerere în lumina obligațiilor pozitive ale statului și a concluzionat că nu se putea spune că, din cauza diferențelor minore dintre cele două noțiuni/forme juridice (căsătoria și parteneriatul civil), sistemul nu permitea statului finlandez să își îndeplinească obligația pozitivă ce îi revenea. Astfel, Curtea a hotărât că a fost asigurat echilibrul just necesar între interesele concurente și că, prin urmare, nu a fost încălcat art. 8 și că nu era necesar să examineze problema în temeiul art. 12 [a se vedea și jurisprudența anterioară, hotărârile în cauzele *Parry împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006, și *R. și F. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006, în care problema a fost examinată în temeiul art. 12].

68. În cauza *Rana împotriva Ungariei*, (hotărârea Comitetului), 2020, exista o lacună legislativă care împiedica toți resortisanții non-maghiari stabiliți în mod legal în Ungaria să aibă acces la procedurile de schimbare a sexului și a numelui, indiferent de situația acestora. În consecință, autoritățile au respins cererea reclamantului din motive pur formale, fără să examineze situația lui. Astfel, Curtea a constatat că, din cauza faptului că nu i s-a permis reclamantului (un refugiat transgen iranian, care nu avea certificat de naștere maghiar) accesul la procedura legală de recunoaștere a genului său, nu s-a asigurat un just echilibru între interesul public și dreptul reclamantului la respectarea vieții sale private. Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din Convenție.

69. În cauza *Y împotriva Poloniei*, 2022, trebuia să se stabilească dacă respectarea vieții private și/sau de familie a reclamantului impunea statului pârât obligația pozitivă de a institui o procedură efectivă și accesibilă, care să îi permită reclamantului să obțină un certificat de naștere în care să nu existe nicio referire la sexul atribuit la naștere. Ținând seama de faptul că extrasul de pe certificatul de naștere și noile acte de identitate menționau doar sexul schimbat și că aceste documente puteau fi folosite în aproape toate situațiile din viața de zi cu zi, Curtea a considerat că, în viața sa de zi cu zi, reclamantul nu era obligat să dezvăluie detalii intime despre viața sa privată și nu a demonstrat că inconveniențele în litigiu erau suficient de grave. Într-adevăr, actele de naștere complete nu erau accesibile publicului, iar reclamantul ar fi fost rareori obligat să furnizeze o copie integrală a certificatului de naștere. Având în vedere circumstanțele specifice ale cauzei, Curtea a constatat că nu se putea considera că, din cauza unui potențial risc de consecințe negative, sistemul polonez era deficitar în ceea ce privește îndeplinirea de către stat a obligațiilor sale pozitive.

70. Curtea nu a avut încă ocazia de a se pronunța cu privire la problema recunoașterii juridice a genului persoanelor intersexuale, dat fiind faptul că singura cauză în care a decis asupra acestei chestiuni a fost respinsă pentru neepuizarea căilor de atac interne (*P. împotriva Ucrainei*, 2019).

c. Cheltuieli medicale

71. Cauza *Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, avea ca obiect respingerea de către instanțele naționale a cererii reclamantei de rambursare a cheltuielilor medicale aferente procedurilor medicale de reatribuire de gen (tratamentul hormonal și operația de schimbare de sex). Curtea a constatat că interpretarea expresiei „necesitate medicală” și aprecierea probelor în această privință de către instanțele naționale nu au fost rezonabile. Aceste instanțe au considerat că îmbunătățirea situației sociale a reclamantei, ca parte din tratamentul său psihologic, nu îndeplinea condiția necesară a „necesității medicale” și nu au solicitat clarificări sau observații suplimentare bazate pe cunoștințe medicale de specialitate și pe expertiza unor medici în domeniu. Sarcina impusă reclamantei de a dovedi necesitatea medicală a tratamentului, inclusiv a intervenției chirurgicale ireversibile, părea așadar disproporționată (*ibid.*, pct. 55-56). În plus, abordarea adoptată de instanța

națională în cadrul examinării aspectului dacă reclamanta își provocase în mod deliberat afecțiunea părea neadecvată, având în vedere lipsa unor constatări științifice concludente în acest sens. Prin urmare, Curtea a constatat că procedura, considerată în ansamblul său, nu a îndeplinit cerințele unui proces echitabil și că, astfel, a fost încălcat art. 6. Aceleași motive au determinat Curtea să constate că nu s-a asigurat un just echilibru între interesele societății private de asigurări de sănătate, pe de o parte, și interesele persoanei în cauză, pe de altă parte, și că, prin urmare, a fost încălcat și art. 8 (*ibid.*, pct. 84-86).

72. În cauza *Schlumpf împotriva Elveției*, 2009, Curtea a hotărât că, deși Convenția nu garantează un drept la rambursarea cheltuielilor medicale suportate pentru o schimbare de sex și nimeni nu a împiedicat-o pe reclamantă să se supună unei intervenții chirurgicale, perioada de doi ani de supraveghere medicală aplicată de societatea de asigurări, contrar opiniilor clare ale specialiștilor, era, ținând seama în special de vârsta relativ avansată a reclamantei, de natură să influențeze decizia acesteia de a se opera sau nu. Prin urmare, aceasta se putea prevala de calitatea de victimă în temeiul art. 8. Atunci când i s-a solicitat să se pronunțe asupra cererii reclamantei de rambursare a cheltuielilor implicate de operația sa de schimbare de sex, instanța internă s-a bazat pe criteriul perioadei de doi ani de supraveghere medicală, pe care aceasta îl stabilise în cadrul propriei jurisprudențe, fără nicio bază legală. Insistând asupra respectării acestui criteriu, instanța națională a refuzat să analizeze situația specială a reclamantei sau să pună în balanță diferitele interese concurente și nu a ținut seama de progresele medicale realizate în acest domeniu. Având în vedere situația foarte specială a reclamantei, care avea peste 67 de ani, și marja de apreciere limitată a statului pârât, Curtea a concluzionat că nu s-a asigurat un just echilibru între interesele societății de asigurare și cele ale reclamantei. Prin urmare, a fost încălcat art. 8. Curtea a constatat de asemenea că, prin refuzul de a-i permite reclamantei să prezinte expertize, pe baza unei reguli abstracte, instanța națională a substituit opinia medicilor și a psihiatrilor cu propria opinie. În consecință, reclamanta nu a beneficiat de un proces echitabil. În plus, stabilirea necesității unei operații de schimbare de sex nu era un proces atât de tehnic încât să justifice o excepție de la dreptul la judecarea cauzei în mod public; așadar, a fost încălcat, de asemenea, art. 6 în această privință.

2. Căsătoria⁸

73. Art. 12 garantează dreptul fundamental al bărbatului și al femeii de a se căsători și de a întemeia o familie (a se vedea [Ghid de jurisprudență privind art. 12 - Dreptul la căsătorie](#)) Cu toate acestea, cel de-al doilea aspect nu este o condiție pentru primul și nu se poate considera că imposibilitatea unui cuplu de a concepe sau de a crește un copil îl privează *per se* de dreptul menționat în prima parte din această dispoziție [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 98; *Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 56]. Art. 12 prevede în mod expres reglementarea căsătoriei de legislația națională [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 95], însă limitările astfel introduse nu trebuie să restrângă sau să reducă acest drept într-un mod sau într-o măsură care afectează însăși esența sa [*Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 99].

74. Astfel cum se prezintă în acest moment jurisprudența Curții, art. 12 se aplică persoanelor transgen care doresc să se căsătorească cu o persoană de sex opus (adică opus sexului nou dobândit), precum și cuplurilor formate din persoane de același sex care doresc să se căsătorească sau care sunt deja căsătorite. Cu toate acestea, doar o interdicție totală a primului caz constituie o încălcare a art. 12, iar o interdicție totală asupra celui de-al doilea caz este, în prezent, compatibilă cu Convenția.

75. În special, în cauza *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* (MC), 2002, pct. 100-103), îndepărtându-se de la jurisprudența sa anterioară (*Rees împotriva Regatului Unit*, 1986; *Cossey împotriva Regatului Unit*, 1990; *Sheffield și Horsham*, 1998), Curtea a hotărât că nu se mai putea

⁸ A se vedea și secțiunea privind „Discriminarea” Discriminare în contextul secțiunii „Parteneriatul civil și căsătoria” Parteneriatul civil și căsătoria.

considera că termenii „bărbați și femei” menționați la art. 12 implicau în mod necesar stabilirea genului pe baza unor criterii pur biologice, întrucât instituția căsătoriei a suferit schimbări sociale majore, iar progresele medicinei și științei au condus la schimbări radicale. În plus, Curtea a hotărât că problema reglementării efectelor schimbării de sex în contextul căsătoriei ține de marja de apreciere a statului contractant. Cu toate acestea, deși statului contractant îi revine sarcina de a stabili, printre altele, condițiile pe care trebuie să le îndeplinească o persoană transsexuală care solicită recunoașterea juridică a noii sale identități de gen pentru a stabili că schimbarea de sex a fost efectuată în mod corespunzător sau condițiile în care căsătoriile anterioare încetează să mai fie valabile și formalitățile aplicabile viitoarelor căsătorii (inclusiv, de exemplu, informațiile care trebuie furnizate viitorilor soți), Curtea nu a identificat niciun motiv care să justifice privarea unei persoane transsexuale de dreptul la căsătorie, în orice situație.

76. Invers, deși în cauza *Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 61 și 63, Curtea a constatat, în temeiul art. 12, că nu va mai considera că dreptul la căsătorie trebuie, în toate situațiile, să se limiteze la căsătoria dintre două persoane de sex opus, aceasta a apreciat totuși că art. 12 nu impune statelor contractante obligația de a asigura cuplurilor formate din persoane de același sex accesul la căsătorie. De asemenea, art. 8, o dispoziție cu un scop și un domeniu de aplicare mai generale, nu poate fi interpretat în sensul că impune o astfel de obligație (*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 101). Același lucru este valabil și în cazul art. 14 coroborat cu art. 12 (*Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, 193). Într-un asemenea context, Curtea a admis că instituția căsătoriei are conotații sociale și culturale adânc înrădăcinate, care pot diferi în mare măsură de la o societate la alta. Prin urmare, aceasta a hotărât că nu trebuie să se pripească să substituie propria apreciere celei a autorităților naționale, care sunt cele mai în măsură să aprecieze care sunt nevoile societății și să răspundă acestora (*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 62). Confirmând jurisprudența sa anterioară, în cauza *Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 58, Curtea a hotărât că, deși este adevărat că unele state contractante au extins căsătoria la partenerii de același sex, acest lucru reflectă propria viziune asupra rolului pe care îl are căsătoria în societățile lor și nu decurge din interpretarea dreptului fundamental în cauză, astfel cum este enunțat de statele contractante în Convenția din 1950 [*Parry împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006; *R. și F. împotriva Regatului Unit* (dec.), 2006]. Astfel cum se prezenta situația (la momentul respectiv, doar șase din patruzeci și șapte de state membre permiteau căsătoria între persoane de același sex), problema autorizării (sau interzicerii) căsătoriei între persoane de același sex era lăsată la latitudinea statului contractant, fiind reglementată de legislația națională. Aceeași concluzie a fost reiterată în cauza *Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014 (pct. 96). În mod similar, în cauza *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 192, în pofida evoluției progresive din statele membre a situației în această privință (până la acea dată, unsprezece state membre recunoscuseră căsătoria între persoane de același sex), concluziile la care s-a ajuns în cauzele menționate anterior au fost reiterate, de exemplu în hotărârea pronunțată ulterior în cauza *Chapin și Charpentier împotriva Franței*, 2016, pct. 37-38.

77. În ceea ce privește înregistrarea căsătoriilor între persoane de același sex contractate în străinătate, în cauza *Orlandi și alții împotriva Italiei*, 2017, pct. 210, Curtea a hotărât că statul italian nu putea să ignore în mod rezonabil situația reclamanților (un cuplu format din persoane de același sex căsătorit în temeiul legislației unui stat străin), care corespundea vieții de familie în sensul art. 8 din Convenție, fără a pune la dispoziția reclamanților o modalitate de protecție a relației lor. Întrucât, până în 2016, autoritățile italiene nu recunoscuseră această situație (și anume căsătoria contractată în străinătate) și nu oferiseră nicio formă de protecție a uniunii reclamanților, statul nu a asigurat un just echilibru între interesele concurente. În special, acesta nu le-a asigurat reclamanților un cadru juridic specific, care să prevadă recunoașterea și protejarea uniunii lor între persoane de aceeași sex, încălcând astfel art. 8 din Convenție. Cu toate acestea, având în vedere că în Italia nu era recunoscută căsătoria între persoane de același sex, obligația ce revenea statului nu mergea până la a impune înregistrarea căsătoriei încheiate în străinătate sub forma unei căsătorii în Italia.

3. Parteneriate/uniuni civile⁹

78. Potrivit jurisprudenței, parteneriatele civile au o valoare intrinsecă pentru cuplurile formate din persoane de același sex aflate într-o relație stabilă, indiferent de efectele juridice pe care le-ar produce, fie ele limitate sau extinse. Extinderea uniunilor civile la cuplurile formate din persoane de același sex le-ar permite acestora din urmă să reglementeze chestiuni legate de proprietate, întreținere și succesiune, nu în calitate de persoane particulare care încheie contracte în temeiul dreptului comun, ci în temeiul normelor juridice care reglementează uniunile civile, astfel încât relația lor să fie recunoscută în mod oficial de stat [*Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 81]. În absența căsătoriei, cuplurile formate din persoane de același sex sunt interesate în mod deosebit să obțină posibilitatea de a încheia o uniune civilă sau un parteneriat înregistrat, întrucât acest lucru ar fi cea mai potrivită modalitate prin care ar putea obține recunoașterea juridică a relației lor și care le-ar garanta protecția relevantă – sub forma unor drepturi esențiale, relevante pentru un cuplu aflat într-o relație stabilă și serioasă – fără să întâmpine obstacole inutile (*Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 174).

79. În cauza *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, Curtea a considerat că protecția juridică de care dispuneau cuplurile formate din persoane de aceeași sex la acea dată (2015) în Italia nu răspundea nevoilor esențiale relevante pentru un cuplu aflat într-o relație stabilă și serioasă. Înscriserea uniunilor civile între persoane de același sex la autoritățile locale avea o valoare pur simbolică și nu conferea niciun drept cuplurilor formate din persoane de același sex. Acordurile de coabitare aveau o sferă de aplicare limitată și nu prevedeau unele nevoi de bază, esențiale pentru reglementarea relației stabile a unui cuplu, cum ar fi sprijinul material reciproc, obligațiile de întreținere și drepturile de moștenire. În plus, acestea impuneau coabitarea cuplului respectiv, deși Curtea acceptase deja că, pentru existența unei uniuni stabile, coabitarea nu era o condiție prealabilă. Prin urmare, exista un conflict între realitatea socială a reclamanților care trăiau în mod deschis în cadrul unui cuplu și imposibilitatea lor juridică de a beneficia de recunoașterea oficială a relației lor. Curtea a considerat că asigurarea recunoașterii și protecției uniunilor între persoane de aceeași sex nu ar impune Italiei o sarcină deosebit de dificilă. Curtea a observat, de asemenea, existența unei tendințe internaționale către recunoașterea juridică a cuplurilor formate din persoane de același sex. Curtea Constituțională italiană a atras atenția, de asemenea, asupra necesității adoptării unei astfel de legislații, ceea ce reflecta sentimentele majorității populației italiene. Astfel, întrucât Guvernul italian nu a invocat niciun interes al comunității care să justifice situația, Curtea a constatat că Italia nu și-a îndeplinit obligația de a garanta că reclamanții dispuneau de un cadru juridic specific, care să prevadă recunoașterea și protecția uniunii lor. Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din Convenție.

80. Cu toate acestea, statele beneficiază de o anumită marjă de apreciere în ceea ce privește statutul exact conferit prin mijloace alternative de recunoaștere juridică, precum și drepturile și obligațiile conferite printr-o astfel de uniune sau de un parteneriat înregistrat (*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 108-09; *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 177; *Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, pct. 66). Curtea a hotărât deja, în ceea ce privește diverse legislații naționale, că uniunile civile oferă posibilitatea de a obține un statut juridic echivalent sau similar căsătoriei în numeroase privințe [*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 109, în ceea ce privește Austria, *Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 83, în legătură cu sistemul finlandez, *Chapin și Charpentier împotriva Franței*, 2016, pct. 49 și 51, în ceea ce privește Franța; *Orlandi și alții împotriva Italiei*, 2017, pct. 194, în ceea ce privește Italia] și, în principiu, un astfel de sistem ar fi suficient, *prima facie*, pentru a respecta normele Convenției (*ibid.*).

⁹ A se vedea și secțiunea privind „Discriminarea” Discriminare, în contextul secțiunii „Parteneriatul civil și căsătoria” Parteneriatul civil și căsătoria.

4. Probleme parentale¹⁰

81. Potrivit jurisprudenței Curții, în cazul unei persoane care a suferit o operație de schimbare de sex (de la femeie la bărbat) și care locuia cu o femeie care a născut un copil prin inseminare artificială cu spermă de la donator (AID), procedură pentru care cuplul a depus o cerere comună - exista o viață de familie (*X, Y și Z împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 37). Cu toate acestea, în 1997, Curtea a considerat că, întrucât „transsexualitatea” ridică probleme complexe de natură științifică, juridică, morală și socială, în privința cărora nu exista o abordare generală comună în rândul statelor contractante, nu se poate considera că, în acest context, art. 8 implica obligația statului pârât de a recunoaște în mod oficial ca tată al unui copil o persoană care nu era tatăl biologic al acestuia. În aceste condiții, faptul că legislația Regatului Unit nu permitea recunoașterea juridică specială a relației dintre un bărbat care suferise o operație de schimbare de sex - care acționa în calitate de tată al unui copil născut de partenera acestuia prin inseminare artificială cu spermă de la donator (AID) - și copilul în cauză nu a constituit o nerespectare a vieții de familie în sensul acestei dispoziții.

82. Relația dintre copil și „părintele” (sau „fratele/sora”) care nu este biologic continuă chiar și după încheierea relației cuplului și continuă să constituie o viață de familie (*Honner împotriva Franței*, 2020, pct. 51). Cu toate acestea, decizia de a refuza acestuia din urmă orice drept de vizitare, luată în interesul copilului, poate intra sub incidența amplei marje de apreciere acordate autorităților în privința unor astfel de chestiuni, precum în cauza *Honner împotriva Franței*, 2020, citată anterior, în care Curtea a concluzionat că statul pârât nu și-a îndeplinit obligația pozitivă de a garanta respectarea efectivă a dreptului reclamantei la viața sa de familie.

83. În cauza *A.M. și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 75, reclamantei (o persoană transsexuală care a trecut de la sexul masculin la cel feminin) i s-au restrâns drepturile părintești asupra copiilor săi, restricție care, potrivit instanțelor interne, era rezonabilă având în vedere contextul social și personal în care a avut loc procesul de tranziție de gen, precum și concluziile experților. Cu toate acestea, Curtea a constatat că instanțele naționale nu au procedat la o apreciere echilibrată și rezonabilă a intereselor în cauză, pe baza unei analize aprofundate a întregii situații familiale, precum și a altor factori relevanți. Astfel, Curtea a concluzionat că restrângerea drepturilor părintești ale reclamantei și a dreptului său de a avea legături personale cu copiii săi nu era „necesară într-o societate democratică” și, prin urmare, a încălcat art. 8. Curtea a constatat de asemenea încălcarea art. 14 coroborat cu această din urmă dispoziție¹¹.

84. Cauza *Valdís Fjölnisdóttir și alții împotriva Islandei*, 2021, pct. 71-76, privea un cuplu format din persoane de același sex (femei) care locuiau în Islanda și care erau părinții beneficiari ai celui de-al treilea reclamant, un copil născut prin intermediul maternității de substituție în Statele Unite și care nu avea nicio legătură biologică cu acestea. Inițial, autoritățile islandeze au refuzat să înscrie copilul în registrul național de stare civilă și l-au luat în îngrijire în mod legal, înainte de a-l lăsa în grija celor două reclamante, în cadrul unui regim de plasament familial. După intrarea în vigoare a noii legislații, cel de-al treilea reclamant a fost înscris în registrul național de stare civilă, însă primele două reclamante nu au fost înregistrate ca părinți ai acestuia. Având în vedere în special lipsa unui indiciu privind existența unor obstacole concrete și practice în ceea ce privește exercitarea vieții de familie, precum și măsurile adoptate de statul pârât pentru reglementarea și asigurarea legăturilor dintre reclamantă, Curtea a constatat că nerecunoașterea unei legături părintești oficiale, confirmată de instanța națională, a asigurat un just echilibru între dreptul reclamantilor la respectarea vieții de familie și interesele generale pe care statul a intenționat să le protejeze prin interzicerea maternității de substituție. Astfel, statul a acționat în cadrul marjei de apreciere de care beneficia în materie și,

¹⁰A se vedea, de asemenea, secțiunea privind „Discriminarea” Discriminare, în contextul secțiunilor privind „Adopția” Adopția și „Probleme personale și familiale” Probleme personale și familiale.

¹¹ A se vedea, în această privință, secțiunea privind „Discriminarea” Discriminare, în contextul secțiunii „Probleme personale și familiale” Probleme personale și familiale, cu trimiterile suplimentare.

prin urmare, nu a fost încălcat art. 8 în ceea ce privește dreptul reclamantilor la respectarea vieții lor private și de familie.

III. Libertatea de exprimare și de asociere

Art. 8 din Convenție

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

Art. 10 din Convenție

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercitarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.”

Art. 11 din Convenție

„1. Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, inclusiv dreptul de a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

2. Exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat.”

A. Libertatea de exprimare¹²

1. Reputația

85. În contextul libertății de exprimare, Curtea apreciază proporționalitatea oricărei ingerințe fie ținând seama de necesitatea de a proteja reputația sau drepturile altora, fie în lumina oricărui drept al altora, protejat de art. 8. În această ultimă privință și pentru ca art. 8 să fie aplicabil în cauzele care au ca obiect o plângere pentru calomnie, un atac la adresa reputației unei persoane trebuie să atingă un anumit nivel de gravitate și să aducă atingere exercitării de către o persoană a dreptului la respectarea vieții sale private. În astfel de cauze, rezultatul nu ar trebui să varieze în funcție de

¹² Pentru principiile generale, a se vedea [Ghidul de jurisprudență privind art. 10 - Libertatea de exprimare](#).

aspectul dacă cererea a fost introdusă în temeiul art. 8 de către persoana care a făcut obiectul declarației în litigiu sau în temeiul art. 10 de către persoana care a făcut declarația, deoarece, în principiu, drepturile prevăzute la aceste articole merită să fie respectate în egală măsură.

86. În cauzele în care interesul care concurează cu libertatea de exprimare este protejat de art. 8, abordarea Curții a constat în punerea în balanță a dreptului reclamantului la „respectarea vieții sale private” și a interesului public de protejare a libertății de exprimare, ținând seama de faptul că nu există o ierarhie între drepturile garantate de cele două articole (*Sousa Goucha împotriva Portugaliei*, 2016, pct. 42). În cazul în care punerea în balanță a acestor două drepturi a fost realizată de autoritățile naționale în conformitate cu criteriile stabilite de jurisprudența Curții, trebuie să existe motive întemeiate pentru ca opinia Curții să se substituie celei emise de instanțele interne (*ibid.*, pct. 45). În cazul în care nu sunt în joc chestiuni de interes public, obligația de a proteja reputația unui reclamant, ce revine unui stat în temeiul art. 8, se poate aplica atunci când declarațiile în cauză depășesc limitele a ceea ce este considerat acceptabil în temeiul art. 10 (*ibid.*, pct. 51-52)¹³.

87. În cauza *Sousa Goucha împotriva Portugaliei*, 2016, reclamantul, un bărbat bine-cunoscut care și-a menționat homosexualitatea în mod public, s-a plâns, în temeiul art. 8 din Convenție, cu privire la refuzul autorităților interne de a începe urmărirea penală din cauza unei glume făcute în timpul unei emisiuni de comedie televizate, care l-a descris asemenea unei femei. Curtea a hotărât, în primul rând, că art. 8 era aplicabil, înainte de a constata că nu a fost încălcată această dispoziție. În opinia Curții, întrucât orientarea sexuală este profund înrădăcinată în identitatea unei persoane, iar genul și orientarea sexuală sunt două caracteristici distinctive și intime, orice confuzie între cele două va constitui, așadar, un atac asupra reputației unei persoane, de natură să atingă un nivel de gravitate suficient pentru aplicarea art. 8 (*ibid.*, pct. 27). Cu toate acestea, instanțele interne au luat în considerare lipsa intenției pârâților de a aduce atingere reputației reclamantului și au apreciat modul în care un spectator rezonabil al emisiunii de comedie ar fi perceput gluma în litigiu (care l-a descris pe reclamant, un cunoscut homosexual, ca pe o femeie), în loc să țină pur și simplu seama de ce a simțit sau a gândit reclamantul cu privire la glumă. În aceste circumstanțe, Curtea a constatat că limitarea libertății de exprimare cu scopul de a proteja reputația reclamantului ar fi fost, așadar, disproporționată în temeiul art. 10, astfel încât nu au fost încălcate drepturile reclamantului protejate de art. 8 din Convenție.

88. În cauza *Mladina d.d. Ljubljana împotriva Sloveniei*, 2014, pct. 37-49, societatea reclamantă s-a plâns în temeiul art. 10 cu privire la faptul că a fost obligată la plata unor despăgubiri pentru un articol care critica aspru afirmațiile unui deputat (parlamentar) (S.P.) și comportamentul acestuia în cursul unei dezbateri parlamentare cu privire la reglementarea juridică a relațiilor între persoane de același sex. Curtea a hotărât că, deși terminologia folosită în articol avea un caracter extrem, aceasta reflecta o judecată de valoare care avea o bază factuală suficientă. În plus, afirmațiile din articol constituiau o ripostă la comentariile lui S.P., care puteau fi considerate caricaturale și de natură să promoveze stereotipuri negative. În cele din urmă, articolul era în acord nu doar cu comentariile provocatoare ale lui S.P., ci și cu stilul în care acesta le-a exprimat. Având în vedere contextul în care au fost făcute afirmațiile incriminate și stilul folosit în articol, Curtea a considerat că acestea nu au constituit un atac personal gratuit. Prin urmare, instanțele naționale nu au stabilit în mod convingător nevoia socială imperioasă de a pune protecția reputației lui S.P. mai presus de dreptul societății reclamante la libertatea de exprimare. Așadar, a fost încălcat art. 10 din Convenție.

2. Discursul de incitare la ură

89. Curtea acordă o importanță deosebită pluralismului, toleranței și mentalității deschise. Aceasta a atras deseori atenția asupra faptului că pluralismul și democrația se bazează pe respectarea și

¹³ Pentru principii generale mai detaliate, a se vedea [Ghidul de jurisprudență privind art. 8 - Dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a corespondenței](#); și [Ghidul de jurisprudență privind art. 10 - Libertatea de exprimare](#).

recunoașterea veritabilă a diversității. Interacțiunea armonioasă dintre persoane și grupuri cu identități diferite este esențială pentru realizarea coeziunii sociale (*Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 106-107, și trimiterile citate). Afirmările care răspândesc, promovează, justifică sau incită la violență, ură sau intoleranță împotriva unei persoane sau a unui grup de persoane („discurs de incitare la ură”) amenință coeziunea socială și constituie un risc de violență și de încălcare a drepturilor altora. O astfel de exprimare poate crea medii favorabile infracțiunilor motivate de ură și care alimentează conflictele pe scară largă.

90. „Discursul de incitare la ură” este abordat de Curte în două moduri. În primul rând, constată că „discursul de incitare la ură” în cauză intră în sfera de aplicare a art. 17 și, prin urmare, este exclus în totalitate de la protecția oferită de art. 10 din Convenție¹⁴. În al doilea rând, constată că „discursul de incitare la ură” intră în sfera de aplicare a art. 10 și este examinat potrivit testelor folosite de regulă în temeiul acestei dispoziții [*Vejdeland și alții împotriva Suediei*, 2012, pct. 47-60; *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 125; *Lilliendahl împotriva Islandei* (dec.), 2020, pct. 39]. Curtea a aplicat a doua abordare nu doar în cazul discursurilor care instigă în mod explicit la violență sau alte infracțiuni, ci și în cazul celor care incită la atacuri la adresa unor persoane, comise prin insultarea, ridiculizarea sau calomnierea anumitor categorii ale populației (a se vedea, întotdeauna în contextul prezentului ghid, *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 125; *Vejdeland și alții împotriva Suediei*, 2012, pct. 55.)

91. În cauza *Vejdeland și alții împotriva Suediei*, 2012, pct. 54-60, reclamantii au fost condamnați pentru distribuirea unor pliante cu caracter homofob în dulapurile elevilor unui liceu. Având în vedere principiul de mai sus - potrivit căruia incitarea la ură nu presupune în mod necesar un apel la acte de violență sau penale, Curtea a considerat că modul de redactare a pliantelor (care prezentau homosexualitatea ca fiind o „înclinație sexuală deviantă”, cu „un efect distructiv din punct de vedere moral asupra esenței societății”, susținând că homosexualitatea era unul dintre principalele motive pentru răspândirea HIV și SIDA și că „susținătorii homosexualității” încercau să minimalizeze gravitatea pedofiliiei) conțineau acuzații grave și prejudiciabile. Curtea a subliniat că pliantele au fost distribuite în școli și lăsate în dulapurile unor tineri aflați la o vârstă impresionabilă și sensibilă. În plus, condamnările și pedepsele aplicate reclamantilor nu erau disproporționate în raport cu scopul legitim urmărit, iar Curtea Supremă a furnizat motive relevante și suficiente pentru a-și justifica decizia. Prin urmare, autoritățile naționale puteau să considere în mod rezonabil că ingerința era necesară într-o societate democratică pentru protecția reputației și drepturilor altora. Prin urmare, nu a fost încălcat art. 10 din Convenție.

92. În cauza *Lilliendahl împotriva Islandei* (dec.), reclamantul a fost condamnat pentru declarațiile publicate online în contextul unei dezbateri publice, ca urmare a unei decizii a consiliului municipal de a consolida educația și consilierea psihologică din învățământul primar și secundar cu privire la chestiuni legate de persoanele care se identifică drept LGBT. Curtea a constatat că afirmațiile în litigiu au fost „grave, deosebit de jignitoare și prejudiciabile”. Având în vedere folosirea unor expresii precum deviație sexuală / înclinații sexuale deviante pentru a descrie persoanele homosexuale, în special atunci când acestea au fost asociate cu exprimarea clară a dezgustului, comentariile reclamantului erau de natură să încurajeze „intoleranța și ura față de persoanele homosexuale”. De asemenea, Curtea a constatat că înseși Curtea Supremă a furnizat motive relevante și suficiente pentru a justifica decizia de condamnare a reclamantului și că o amendă de 800 EUR nu era excesivă. Astfel, instanța națională a asigurat un just echilibru între interesele personale ale reclamantului și interesul public mai general aflat în joc, care includea drepturile minorităților sexuale și de gen. Prin urmare, capătul de cerere formulat de reclamant în temeiul art. 10 era în mod vădit nefondat¹⁵.

¹⁴ A se vedea [Ghid de jurisprudență privind art. 17 – Interzicerea abuzului de drept](#).

¹⁵ A se vedea și *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, evocată în secțiunea privind „Discriminarea” Discriminare, în contextul secțiunii „Obligațiile pozitive care decurg din art. 14” Obligații pozitive în temeiul art. 14.

3. Impunerea tăcerii și interdicții legale privind homosexualitatea

93. Curtea nu a exclus posibilitatea ca obligarea reclamanților să păstreze tăcerea în ceea ce privește orientarea lor sexuală, precum și necesitatea ulterioară și constantă de a fi vigilenți, discreți și de a păstra secretul în această privință față de colegi, prieteni și cunoștințe, ca urmare a efectului disuasiv al instituirii unei politici, să constituie o ingerință în exercitarea libertății de exprimare. Cu toate acestea, în cauza *Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 127, care avea ca obiect politica de interdicție absolută a homosexualilor în forțele armate, Curtea a considerat că aspectul principal al capătului de cerere formulat de reclamanți în temeiul art. 8 privea orientarea lor sexuală și, prin urmare, viața lor privată și că nu era așadar necesar să examineze capătul de cerere formulat de aceștia în temeiul art. 10. În cauza *Baiev și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 62, examinată în temeiul art. 10, Curtea a considerat că nu era necesar să se decidă dacă interzicerea prin lege a promovării în rândul minorilor a relațiilor sexuale netradiționale (cu privire la care reclamanții au susținut că le-a afectat activitățile în care aceștia ar fi dorit să se angajeze personal, în special în calitate de activiști LGBT) constituia, în sine, o ingerință, întrucât, ca urmare a acestei interdicții, reclamanților le-au fost impuse efectiv sancțiuni administrative. Astfel, Curtea a concluzionat că, în orice caz, a existat o ingerință în exercitarea libertății de exprimare a acestora.

94. Cu toate acestea, potrivit Curții, interzicerea prin lege a promovării în rândul minorilor a relațiilor sexuale netradiționale constituie un exemplu al prejudecăților unei majorități heterosexuale împotriva unei minorități homosexuale, care nu poate, în sine, să justifice existența unor ingerințe (*Baiev și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 69). Potrivit Curții, ar fi incompatibil cu valorile care stau la baza Convenției dacă exercitarea drepturilor din Convenție de către un grup minoritar ar fi condiționată de acceptarea lui de către majoritate. În acest fel, drepturile unui grup minoritar la libertatea de religie, de exprimare și de întrunire ar deveni pur teoretice, nu practice și efective, astfel cum prevede Convenția (*Baiev și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 70, în contextul art. 10; *Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, pct. 81, și *Zhdanov și alții împotriva Rusiei*, 2019, pct. 158, în contextul art. 11).

95. Reamintind că dreptul unei persoane de a nu se confrunta cu opinii contrare propriilor convingeri nu este garantat de Convenție, în cauza *Baiev și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 81, Curtea a constatat că dispozițiile legale în litigiu nu serveau la atingerea scopului legitim de protecție a moralei și că era probabil ca astfel de măsuri să fie contraproductive pentru realizarea scopurilor legitime declarate de protejare a sănătății și (de apărare) a drepturilor altora. Aceste dispoziții lasă loc pentru abuzuri în cazuri individuale, având în vedere domeniul de aplicare potențial nelimitat al acestora și caracterul vag al terminologiei folosite. Mai presus de toate, prin adoptarea unor astfel de legi, autoritățile au consolidat stigmatizarea și prejudecățile și au încurajat homofobia, ceea ce era incompatibil cu noțiunile de egalitate, pluralism și toleranță, inerente unei societăți democratice. Așadar, a fost încălcat art. 10 din Convenție.

96. În practică, interdicțiile pot să decurgă și dintr-o legislație (cu o sferă de aplicare) mai generală. De exemplu, în cauza *Kaos GL împotriva Turciei*, 2016, toate exemplarele din numărul unei reviste publicate de reclamantă, o asociație de apărare a drepturilor comunității LGBT, au fost puse confiscate timp de peste cinci ani. Autoritățile interne au considerat că numărul respectiv, care conținea articole și interviuri referitoare la pornografia legată de homosexualitate, unele dintre ele fiind însoțite, pe alocuri, de imagini explicite, contravenea moralității publice. Curtea a admis că scopul urmărit era cel de protejare a moralității publice (*ibid.*, pct. 55): cu toate acestea, în lipsa unor informații mai detaliate, nu a putut accepta că o astfel de noțiune amplă a justificat confiscarea tuturor exemplarelor. Examinând publicația în sine, Curtea a constatat că, având în vedere conținutul acesteia și imaginile specifice, aceasta trebuia să fie considerată o publicație specializată, destinată unei anumite categorii a societății. Prin urmare, se putea considera că măsurile puse în aplicare pentru a bloca accesul anumitor grupuri de persoane, în special al minorilor, la publicația în cauză constituiau un răspuns la o nevoie socială imperioasă (*ibid.*, pct. 60). Cu toate acestea, deși

necesitatea de a proteja sensibilitățile unei părți a publicului, în special a minorilor, era acceptabilă în scopul protejării moralității publice, nu exista nicio justificare pentru blocarea accesului publicului larg la numărul în litigiu al revistei. În această privință, autoritățile naționale nu au încercat să pună în aplicare nicio măsură preventivă mai puțin drastică decât confiscarea tuturor exemplarelor din numărul respectiv al revistei. Curtea a considerat că, și dacă ar fi fost posibilă distribuirea exemplarelor confiscate, însoțite de un avertisment destinat persoanelor cu vârsta sub optsprezece ani, după restituirea acestora, întârzierea de cinci ani și șapte luni în distribuirea publicației nu putea fi considerată proporțională cu scopul urmărit. Prin urmare, art. 10 a fost încălcat în ceea ce privește asociația reclamantă.

B. Libertatea de întrunire și de asociere¹⁶

1. Înregistrare

97. Posibilitatea de a înființa o entitate juridică cu scopul de a acționa în mod colectiv într-un domeniu de interes comun este unul dintre cele mai importante aspecte ale libertății de asociere, fără de care acest drept ar fi lipsit de orice sens. Acest principiu este deosebit de relevant pentru persoanele sau organizațiile care doresc să militeze pentru drepturile persoanelor LGBTI.

98. În cauza *Zhdanov și alții împotriva Rusiei*, 2019, pct. 144-164, Curtea a constatat că, din cauza unor decizii ale instanțelor ruse de a refuza înregistrarea „Mișcării pentru egalitatea în materie de căsătorie” (o organizație non-profit), aceasta nu a putut fi înființată, în timp ce asociațiile publice „Rainbow House” și „Sochi Pride House” nu au putut obține statutul de entitate juridică și drepturile asociate acesteia. Prin urmare, deciziile respective au adus atingere atât libertății de asociere a organizațiilor reclamante, cât și libertății de asociere a reclamantilor individuali, fondatorii sau președinții acestora. Curtea nu a acceptat că, prin refuzul de a înregistra organizațiile reclamante (al căror scop era promovarea drepturilor persoanelor LGBT), autoritățile interne au încercat să asigure protecția valorilor morale ale societății și a instituțiilor familiei și căsătoriei; de asemenea, nu a acceptat nici scopul de a proteja suveranitatea, siguranța și integritatea teritorială a Rusiei, care, în opinia Guvernului, erau amenințate de o scădere a populației cauzate de activitățile asociațiilor LGBT. Curtea a respins, de asemenea, argumentul Guvernului potrivit căruia măsura în litigiu viza protecția drepturilor și libertăților altora (și anume, dreptul majorității populației ruse de a nu se confrunta cu o manifestare a relațiilor între persoane de același sex sau cu promovarea drepturilor persoanelor LGBT). Totuși, aceasta a admis că intenția autorităților de a preveni ura și dușmănia socială sau religioasă, care, în opinia lor, puteau fi cauzate de activitățile asociațiilor LGBT, ținea de scopul legitim al apărării ordinii, în temeiul căruia Curtea a continuat să aprecieze proporționalitatea măsurii în cauză. Curtea a constatat că autoritățile ruse aveau obligația de a lua măsuri rezonabile și adecvate pentru a le permite organizațiilor reclamante să își desfășoare activitățile fără a fi nevoite să se teamă că vor fi supuse unor acte de violență fizică din partea oponentilor lor, dar autoritățile nu au luat în considerare adoptarea unor astfel de măsuri. În schimb, acestea au decis să elimine cauza tensiunilor și să evite riscul de tulburare a ordinii publice prin restrângerea libertății de asociere a reclamantilor. Având în vedere aceste circumstanțe, Curtea a concluzionat că refuzul de a înregistra organizațiile reclamante nu era „necesar într-o societate democratică”.

¹⁶ În ceea ce privește principiile generale referitoare la art. 11, a se vedea [Ghid de jurisprudență privind art. 11 - Libertatea de întrunire și de asociere](#). Această secțiune oferă o prezentare generală a cauzelor referitoare la art. 11, care sunt cele mai relevante pentru drepturile persoanelor LGBTI.

2. Demonstrații

i. Obligații negative

99. Ingerințele în exercitarea dreptului la libertatea de întrunire includ interdicții totale, legale sau *de facto*, dar pot consta, de asemenea, în diferite alte măsuri luate de autorități. Termenul „restrângeri” de la art. 11 § 2 trebuie interpretat în sensul că include atât măsurile adoptate înaintea sau în timpul unei întruniri, cât și cele adoptate ulterior, precum măsurile punitive. De exemplu, o interdicție prealabilă poate avea un efect disuasiv asupra celor care ar putea intenționa să participe la o manifestație și, prin urmare, constituie o ingerință, chiar dacă manifestația în cauză se desfășoară ulterior fără a întâmpina obstacole din partea autorităților. Refuzul de a-i permite unei persoane să călătorească în scopul participării la o întrunire constituie, de asemenea, o ingerință. Măsurile adoptate de autorități în cursul unui miting, cum ar fi dispersarea mitingului sau arestarea participanților, precum și sancțiunile impuse pentru participarea la un miting, pot constitui, de asemenea, o ingerință (*Lashmankin și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 404, cu trimiterile suplimentare; *Berkman împotriva Rusiei*, 2020, pct. 59). De exemplu, impunerea unei interdicții de desfășurare a unui Marș al mândriei și a unor pichete, precum și punerea în aplicare a interdicției prin dispersarea participanților la evenimentele desfășurate fără autorizație, precum și declararea participanților (care au încălcat interdicția) vinovați de săvârșirea unei infracțiuni administrative, au constituit ingerințe în exercitarea libertății de întrunire pașnică, garantată de art. 11 (*Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, pct. 68). Potrivit Curții, astfel de interdicții au constituit o ingerință chiar și atunci când întrunirile s-au desfășurat, în cele din urmă, la datele planificate și deciziile prin care s-a refuzat autorizarea acestora au fost anulate *ex post facto*, întrucât reclamanții au fost totuși afectați negativ de refuzul autorizării (*Bączkowski și alții împotriva Poloniei*, 2007, pct. 68, în care Curtea a constatat o încălcare, deoarece măsurile nu au fost legale).

100. În cazurile în care ora și locul întrunirii sunt cruciale pentru participanți, ordinul de a schimba ora sau locul acestora poate constitui, de asemenea, o ingerință în exercitarea libertății de întrunire a acestora, la fel ca și interzicerea discursurilor, sloganurilor sau pancartelor (*Lashmankin și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 407).

101. O astfel de ingerință constituie o încălcare a art. 11, cu excepția cazului în care aceasta este „prevăzută de lege”, urmărește unul sau mai multe scopuri legitime prevăzute la art. 11 § 2 și este „necesară într-o societate democratică” pentru a atinge scopul sau scopurile în cauză. Dispozițiile din dreptul intern trebuie să îndeplinească cerințele Convenției privind „calitatea legii”, ceea ce nu se întâmplă în cazul în care faptele unei cauze demonstrează lipsa unor garanții juridice adecvate și efective împotriva exercitării arbitrar și discriminatorii a amplei puteri discreționare acordate executivului (*Lashmankin și alții împotriva Rusiei*, 2017, pct. 430; a se compara cu pct. 441-442).

102. În cauza *Lashmankin și alții împotriva Rusiei*, 2017, de exemplu, Curtea a constatat că autoritățile nu au furnizat motive relevante și suficiente pentru propunerile lor de modificare a locului, a orei sau a modului de desfășurare a evenimentelor publice pe care doreau să le organizeze reclamanții. Propunerile s-au bazat pe dispoziții legale care nu prevedeau garanții juridice adecvate și efective împotriva exercitării arbitrar și discriminatorii a amplei puteri discreționare acordate executivului și care, prin urmare, nu respectau cerințele Convenției privind calitatea legii. Aplicarea automată și inflexibilă a termenelor de notificare a evenimentelor publice, fără a se ține seama de sărbătorile legale sau de caracterul spontan al unui eveniment, nu era justificată. În plus, autoritățile nu și-au îndeplinit obligația de a se asigura că decizia oficială adoptată ca răspuns la o notificare privind organizarea unui eveniment le parvenea reclamanților cu suficient timp înainte de data evenimentului planificat, astfel încât să garanteze o exercitare practică și efectivă, nu teoretică sau iluzorie, a dreptului la libertatea de întrunire. Prin dispersarea evenimentelor publice organizate de reclamanți și prin arestarea participanților, autoritățile nu au demonstrat gradul de toleranță necesar față de întrunirile ilegale, dar pașnice, încălcând astfel cerințele art.11 § 2 din Convenție.

103. În general, în cazul în care există un risc serios de contrademonstrații violente, Curtea acordă autorităților naționale o amplă marjă de apreciere în ceea ce privește alegerea mijloacelor utilizate pentru a permite desfășurarea fără perturbări a întrunirilor. Cu toate acestea, simpla existență a unui risc nu este suficientă pentru interzicerea evenimentului: în cadrul aprecierii lor, autoritățile trebuie să prezinte estimări concrete ale potențialei amploari a perturbărilor, pentru a evalua resursele necesare pentru neutralizarea riscului unor ciocniri violente. Autoritățile trebuie să comunice cu potențialii contraprotestatari – fie prin intermediul unei declarații publice, fie prin furnizarea unui răspuns la fiecare cerere în parte – reamintindu-le că orice acțiune de protest pe care o desfășoară trebuie să rămână în limitele legalității (*Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, pct. 75) De exemplu, în cauza *Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, pct. 77, Curtea nu a admis argumentul Guvernului potrivit căruia amenințarea era atât de mare încât impunea o măsură atât de radicală precum interzicerea totală a evenimentului, și cu atât mai puțin repetarea acestei situații pe o perioadă de trei ani. În plus, presupunând că riscurile în materie de siguranță au jucat vreun rol în decizia autorităților de a impune interdicția, acestea au fost, în orice caz, secundare față de considerentele privind moralitatea publică. În plus, deciziile autorităților de a interzice evenimentele în cauză nu s-au bazat pe o apreciere acceptabilă a faptelor relevante. Prin urmare, interzicerea evenimentelor nu corespundea unei nevoi sociale imperioase și, prin urmare, nu era necesară într-o societate democratică. În consecință, a fost încălcat art. 11 din Convenție.

104. Este de interes să se menționeze că, în cauza *Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, deși demonstrațiile nu au fost autorizate din motive de ordine publică, Curtea a observat că primarul Moscovei și-a exprimat în numeroase rânduri hotărârea de a împiedica desfășurarea unor parade homosexuale și a unor evenimente similare, aparent întrucât le considera neadecvate. Acest sentiment a fost reiterat în observațiile statului pârât (*ibid.*, pct. 78), care a susținut, de asemenea, că dispunea de o marjă largă de apreciere în ceea ce privește acordarea de drepturi civile persoanelor care se identifică drept homosexuali sau lesbiene. Respingând susținerea Guvernului referitoare la o astfel de marjă amplă, Curtea a subliniat faptul că acordarea de drepturi materiale persoanelor homosexuale este fundamental diferită de recunoașterea dreptului acestora de a milita pentru aceste drepturi. Nu exista nicio ambiguitate cu privire la recunoașterea de către celelalte state membre a dreptului persoanelor de a se identifica în mod deschis ca homosexuali, lesbiene sau membri ai oricărei alte minorități sexuale și de a-și promova drepturile și libertățile, în special prin exercitarea libertății de întrunire pașnică (*ibid.*, pct. 84).

ii. Obligații pozitive

105. Curtea a hotărât în repetate rânduri că statul trebuie să fie garantul suprem al principiilor pluralismului, toleranței și mentalității deschise. Prin urmare, libertatea reală și efectivă de întrunire pașnică nu poate fi redusă la simpla obligație a statului de a nu produce o ingerință: o concepție pur negativă nu ar fi compatibilă cu obiectul și cu scopul art. 11 din Convenție. Această dispoziție impune uneori adoptarea unor măsuri pozitive, chiar și în sfera relațiilor dintre persoane. Această obligație pozitivă este deosebit de importantă pentru persoanele care au opinii nepopulare sau care aparțin unor minorități, deoarece acestea sunt mai expuse victimizării (*Berkman împotriva Rusiei*, 2020, pct. 46; *Baczkowski și alții împotriva Poloniei*, 2007, pct. 64; *Zhdanov și alții împotriva Rusiei*, 2019, pct. 162-163). Potrivit jurisprudenței Curții, libertatea de întrunire, astfel cum este consacrată la art. 11, protejează o demonstrație care poate să deranjeze sau să ofenseze persoanele care se opun ideilor sau revendicărilor pe care demonstrația în cauză urmărește să le promoveze. Participanții trebuie totuși să poată desfășura demonstrația fără a se teme că vor fi supuși unor violențe fizice din partea oponentilor lor (*Berkman împotriva Rusiei*, 2020, pct. 54; *Asociația ACCEPT și altele împotriva României*, 2021, pct. 140). Astfel, statele contractante au obligația de a lua măsuri rezonabile și adecvate pentru a permite desfășurarea pașnică a demonstrațiilor legale. Într-adevăr, neprotejarea

demonstrațiilor împotriva violențelor homofobe constituie, de asemenea, o încălcare a obligațiilor pozitive ce revin statului în temeiul art. 14 din Convenție¹⁷.

106. De exemplu, în cauza *Berkman împotriva Rusiei*, 2020, deși autoritățile au permis organizarea adunării publice de susținere a comunității LGBTI și au trimis un număr considerabil de ofițeri de poliție la locul demonstrației, Curtea nu a aprobat abordarea adoptată de aceștia în cursul demonstrației. Comportamentul pasiv al ofițerilor de poliție în faza inițială, lipsa aparentă a oricăror măsuri preliminare (cum ar fi declarații publice oficiale de promovare a toleranței, monitorizarea activității grupurilor homofobe sau stabilirea unui canal de comunicare cu organizatorii evenimentului), precum și arestările ulterioare motivate de pretinse infracțiuni administrative, au demonstrat că ofițerii de poliție au fost preocupați doar de protecția ordinii publice în timpul evenimentului și că aceștia nu au considerat necesară facilitarea întrunirii în cauză. Instanțele interne au împărtășit aceeași opinie limitată cu privire la obligațiile pozitive ce reveneau statului în temeiul Convenției. Aceste obligații aveau o importanță deosebită în speță, întrucât reclamantul, precum și alți participanți la evenimentul *Coming Out Day*, aparțineau unei minorități. Cu toate acestea, autoritățile nu și-au îndeplinit obligația de a facilita în mod corespunzător desfășurarea evenimentului planificat, prin împiedicarea agresiunilor verbale homofobe și a presiunilor fizice exercitate de contrademonstrați. Ca urmare a atitudinii pasive a forțelor de ordine, participanții la eveniment, care avea ca scop combaterea discriminării pe motive de orientare sexuală, au devenit ei înșiși victime ale atacurilor homofobe pe care autoritățile nu le-au prevenit și nu le-au gestionat în mod adecvat. Prin urmare, a fost încălcat art. 11 din Convenție, considerat separat și coroborat cu art.14 din Convenție.

107. În cauza *Identoba și alții împotriva Georgiei*, 2015, pct. 100, și *Asociația ACCEPT și altele împotriva României*, 2021, pct. 146, Curtea a constatat, de asemenea, că autoritățile naționale nu au asigurat desfășurarea pașnică a activității care a fost organizată de unul dintre reclamanți și la care au participat ceilalți reclamanți, adoptând măsuri suficiente pentru a controla contramanifestanții homofobi violenți. Având în vedere aceste omisiuni, autoritățile nu și-au îndeplinit obligațiile pozitive impuse la art. 11 coroborat cu art. 14 din Convenție. La aceeași concluzie s-a ajuns în cauza *Women's Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei*, 2021, pct. 83, în care Curtea a considerat că autoritățile nu au considerat niciodată prioritară adoptarea unor măsuri eficiente de protejare a reclamanților care au participat la miting. Acestea nu au apreciat resursele necesare în faza de planificare a evenimentului, limitându-și rolul la elaborarea unui plan de dispersare.

IV. Discriminare¹⁸

Art. 14 din Convenție

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenența la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

¹⁷ A se vedea, de asemenea, infra, secțiunea privind „Discriminarea” Discriminare, în contextul secțiunii „Obligațiile pozitive care decurg din art. 14” Obligații pozitive în temeiul art. 14.

¹⁸ În ceea ce privește principiile relevante din perspectiva art. 14, a se vedea [Ghid de jurisprudență privind art. 14 din Convenție și art. 1 din Protocolul nr. 12 - Interzicerea discriminării](#). Prezenta secțiune va aborda totuși anumite principii care sunt deosebit de relevante în contextul drepturilor LGBTI.

A. Considerații generale

108. Multe dintre cauzele introduse de persoane LGBTI în fața Curții au avut ca obiect o discriminare directă, adică o „diferență de tratament între „persoane aflate în situații similare sau comparabile”, care „se bazează pe o caracteristică sau o «situație» identificabilă”, protejată de art. 14 din Convenție. Curtea a inclus, în repetate rânduri, orientarea sexuală și identitatea de gen în „alte situații” protejate în temeiul art. 14 (*Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei*, 1999, pct. 28; *Fretté împotriva Franței*, 2002, pct. 32; *A.M. și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 73). Odată stabilită existența unei diferențe de tratament, Curtea examinează dacă aceasta a urmărit un scop legitim și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă aceasta a avut o justificare obiectivă și rezonabilă.

109. O diferență de tratament poate decurge din legile aplicabile, astfel cum se întâmplă în multe cazuri, precum și din evaluarea instanței naționale. În lipsa unor dovezi solide, nu este posibil să se speculeze dacă orientarea sexuală a unui reclamant a influențat în vreun fel deciziile instanțelor interne (*Sousa Goucha împotriva Portugaliei*, 2016, pct. 65; și a se compara cu *Santos Couto împotriva Portugaliei*, 2010, pct. 43; a se vedea, de asemenea, chiar dacă în contextul art. 8 considerat separat, *Laskey, Jaggard și Brown împotriva Regatului Unit*, 1997, pct. 47, în ceea ce privește urmărirea penală și condamnarea pentru practici sadomasochiste între bărbați homosexuali). Cu toate acestea, în cazul în care instanțele naționale își întemeiază deciziile pe presupuneri generale care implică o diferență de tratament pe motive de orientare sexuală sau identitate de gen, poate apărea o problemă în temeiul art. 14 din Convenție (*Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei*, 1999, pct. 34-36; *Van Kück împotriva Germaniei*, 2003, pct. 90; *A.M. și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 74-81).

1. Situații comparabile

110. Curtea a constatat, de exemplu, că și cuplurile formate din persoane de același sex sunt la fel de capabile ca și cuplurile formate din persoane de sex opus să aibă relații stabile și serioase și că acestea se află într-o situație comparabilă cu situația cuplurilor formate din persoane de sex opus în ceea ce privește nevoia lor de recunoaștere juridică și de protecție a relației lor [*Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 99; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 78 și 81]. În mod similar, o persoană homosexuală celibatară, care dorește să adopte un copil, se află într-o situație comparabilă cu o persoană heterosexuală celibatară, care dorește să adopte un copil [*E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 94], iar un cuplu format din persoane de același sex se află într-o situație comparabilă cu un cuplu format din persoane de sexe diferite necăsătorite, în cadrul căruia unul dintre parteneri dorește să adopte copilul celuilalt partener [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 112].

111. Invers, Curtea a constatat, de exemplu, că:

- Situația unei femei transgen căsătorită cu o femeie - căreia i s-a refuzat un cod numeric personal corespunzător sexului feminin - și situația persoanelor cisgen, cu care se compara femeia în cauză, nu erau suficient de similare pentru a (putea) fi comparate una cu alta [*Hämäläinen împotriva Finlandei* (MC), 2014, pct. 112].
- O persoană transgen care nu avea posibilitatea să obțină un certificat de naștere complet fără o mențiune referitoare la reatribuirea de gen (în timp ce extrasul de pe certificatul său de naștere și noile sale acte de identitate menționau doar sexul schimbat) nu se afla într-o situație comparabilă cu cea a copiilor adoptați, cărora li se emitea un nou certificat de naștere în cazul adopției depline (*Y împotriva Poloniei*, 2022, pct. 88).
- Un cuplu format din persoane de sex opus, care avea acces la instituția căsătoriei, dar care nu avea posibilitatea de a încheia un parteneriat înregistrat, nu se afla într-o situație similară sau comparabilă cu cea a cuplurilor formate din persoane de același sex, care, în temeiul legislației existente, nu aveau dreptul să se căsătorească și aveau nevoie de

parteneriatul înregistrat ca mijloc de a obține recunoașterea juridică a relației lor (*Ratzenböck și Seydl împotriva Austriei*, 2017, pct. 42).

- Cuplurile *de facto* formate din persoane de același sex, care nu puteau să obțină recunoașterea juridică înainte de legalizarea căsătoriei între persoane de același sex, nu se aflau într-o situație comparabilă cu cea a cuplurilor heterosexuale necăsătorite, care nu aveau posibilitatea să se căsătorească înainte de legalizarea divorțului (*Aldeguer Tomás împotriva Spaniei*, 2016, pct. 87).
- Două reclamante care formau un cuplu de persoane de același sex și locuiau împreună cu fiul uneia dintre ele nu se aflau într-o situație (relevantă) similară cu cea a unui cuplu căsătorit în ceea ce privește adopția coparentală [*Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, pct. 68; *X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 109].
- Două reclamante, care locuiau împreună în cadrul unui parteneriat civil înregistrat între persoane de același sex, atunci când cea de-a doua reclamantă a născut un copil, nu se aflau într-o situație (relevantă) similară cu cea a unui cuplu heterosexual căsătorit în cadrul căruia soția a născut un copil, în ceea ce privește mențiunile înscrise în certificatul de naștere la data nașterii [*Boeckel și Gessner-Boeckel împotriva Germaniei* (dec.), 2013].

2. Scopuri legitime și justificări

112. La fel ca în cazul diferențelor bazate pe sex, diferențele bazate pe orientarea sexuală trebuie să fie justificate prin motive foarte serioase [*Karner împotriva Austriei*, 2003, pct. 37; *L. și V. împotriva Austriei*, 2003, pct. 45; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 77].

113. Atitudinile sau stereotipurile care predomină pe parcursul unei anumite perioade în rândul majorității membrilor societății nu pot servi drept motive pentru a justifica discriminarea unor persoane exclusiv pe baza orientării lor sexuale sau, de exemplu, pentru restrângerea dreptului la protecția vieții private (*Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 125). Curtea a refuzat în mod constant să aprobe politici și decizii care reflectă prejudecățile unei majorități heterosexuale împotriva unei minorități homosexuale. Curtea a hotărât că aceste atitudini negative, referirile la tradiții sau presupunerile generale dintr-o anumită țară nu pot fi considerate suficiente în sine pentru a justifica o diferență de tratament, la fel ca și în cazul atitudinilor negative similare față de persoanele de altă rasă, origine sau culoare. (*Smith și Grady împotriva Regatului Unit*, 1999, pct. 97; *Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei*, 1999, pct. 34-36; *L. și V. împotriva Austriei*, 2003, pct. 51-52).

114. În special în ceea ce privește scopul de a susține și de a încuraja structura familială „tradițională”, Curtea a considerat, în jurisprudența sa anterioară, că acesta este legitim în sine (*Marckx împotriva Belgiei*, 1979, pct. 40) și că, în principiu, constituie un motiv important și legitim care ar putea justifica o diferență de tratament (*Karner împotriva Austriei*, 2003, pct. 40), însă această abordare s-a schimbat într-o oarecare măsură în cauzele mai recente, în care Curtea a interpretat Convenția în lumina condițiilor actuale. Prin urmare, deși încă poate fi considerat legitim [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 138], scopul protejării familiei în sensul tradițional poate constitui o justificare convingătoare și serioasă doar în anumite circumstanțe (*Taddeucci și McCall împotriva Italiei*, 2016, pct. 93). În plus, scopul protejării familiei în sensul tradițional este destul de abstract și poate fi atins prin punerea în aplicare a unei game largi de măsuri concrete. Atunci când alege mijloacele destinate protecției familiei și garantării respectării vieții de familie, statul trebuie să ia în considerare în mod necesar evoluția societății, precum și schimbările care țin de modul de a percepe aspectele ce țin de statutul social și starea civilă, precum și cele de ordin relațional, inclusiv faptul că nu există o singură cale sau o singură alegere în ceea ce privește viața privată și de familie [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 139; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 84; *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 122].

115. Este de la sine înțeles că protejarea intereselor copilului este un scop legitim [*X și alții împotriva Austriei*, (MC), 2013, pct. 138; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 83; *Fretté împotriva Franței*, 2002, pct. 38].

3. Marjă de apreciere

116. În cazul în care o diferență de tratament se bazează pe sex sau orientarea sexuală, marja de apreciere acordată statului este restrânsă (*Karner împotriva Austriei*, 2003, pct. 41; *Kozak împotriva Poloniei*, 2010, pct. 92). Diferențele bazate exclusiv pe considerente legate de orientarea sexuală sunt inacceptabile în temeiul Convenției [*Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei*, 1999, pct. 36; *E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 93 și 96; *X și alții împotriva Austriei*, (MC), 2013, pct. 99; *Pajić împotriva Croației*, 2016, pct. 84; *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 114].

117. În cazurile în care marja de apreciere acordată statelor este restrânsă (de exemplu, în situația în care există o diferență de tratament bazată pe sex sau orientarea sexuală), principiul proporționalității nu impune doar ca măsura aleasă să fie adecvată, în principiu, pentru atingerea scopului urmărit. Trebuie să se arate, de asemenea, că, pentru atingerea scopului, era necesară excluderea anumitor categorii de persoane din domeniul de aplicare al dispozițiilor în litigiu [*Karner împotriva Austriei*, 2003, pct. 41; *Kozak împotriva Poloniei*, 2010, pct. 99; *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 85]. Acest lucru este valabil și în cauzele privind imigrația, în care statelor le este acordată o marjă largă de apreciere (*Pajić împotriva Croației*, 2016, pct. 82). Potrivit jurisprudenței Curții, sarcina probei în această privință revine Guvernului pârât [*ibid.*; *X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 141]¹⁹.

B. Exemple de jurisprudență

1. Relații intime

118. În absența oricărei justificări obiective și rezonabile, s-a constatat că menținerea unei vârste mai ridicate în ceea ce privește consimțământul pentru actele homosexuale (față de cele heterosexuale) încalcă art. 14, coroborat cu art. 8 din Convenție (*L. și V. împotriva Austriei*, 2003, pct. 54; *S.L. împotriva Austriei*, 2003, pct. 46).

2. Parteneriatul civil și căsătoria

119. În cauza *Schalk și Kopf împotriva Austriei*, 2010, pct. 105-106 și 109, Curtea a constatat că statului pârât nu i se putea imputa faptul că nu a introdus Legea privind parteneriatul înregistrat (ca modalitate alternativă de recunoaștere juridică a parteneriatului între persoane de același sex) mai devreme de 2010. În absența unei majorități de state care să prevadă recunoașterea juridică a cuplurilor formate din persoane de același sex, trebuia să se considere că, în domeniul în cauză, drepturile erau în plină evoluție, neexistând încă un consens stabilit, iar statele trebuiau să beneficieze, de asemenea, de o marjă de apreciere în ceea ce privește alegerea momentului pentru introducerea unor modificări legislative. Curtea a constatat, de asemenea, că statul pârât nu și-a depășit marja de apreciere în ceea ce privește alegerea drepturilor și obligațiilor conferite de parteneriatul înregistrat, comparativ cu cele conferite de căsătorie. Prin urmare, nu a fost încălcat art. 14 din Convenție, coroborat cu art. 8. În hotărârea pronunțată ulterior în cauza *Oliari și alții*

¹⁹ A se vedea, de asemenea, secțiunea „Probleme personale și familiale” Probleme personale și familiale, în contextul secțiunii „Marjă de apreciere și consens” Marjă de apreciere și consens de mai sus.

împotriva Italiei, 2015, după ce a constatat încălcarea art. 8²⁰, Curtea a considerat că nu era necesar să examineze art. 14 din Convenție.

120. În cauza *Vallianatos și alții împotriva Greciei* (MC), 2013, pct. 92, Curtea a constatat că statul elen a încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 atunci când a adoptat o lege care a introdus, alături de instituția căsătoriei, un nou regim al parteneriatului înregistrat, destinat cuplurilor necăsătorite, care era limitat la cuplurile heterosexuale și, prin urmare, excludea cuplurile homosexuale (care nu puteau nici să se căsătorească). Invers, Curtea a constatat neîncălcarea art. 14 coroborat cu art. 8 în cauza *Ratzenböck și Seydl împotriva Austriei*, 2017, pct. 41, în care unui cuplu heterosexual i-a fost refuzat accesul la un parteneriat înregistrat, care era rezervat exclusiv cuplurilor homosexuale. Această situație se datora faptului că reclamantii, în calitate de persoane care formau un cuplu heterosexual, aveau acces la căsătorie, ceea ce răspundea nevoii lor principale de recunoaștere juridică a relației lor.

121. În cauza *Chapin și Charpentier împotriva Franței*, 2016, Curtea a constatat neîncălcarea art. 14 coroborat cu art. 8, întrucât reclamantii (un cuplu format din persoane de același sex care s-au plâns că nu aveau acces la căsătorie) aveau posibilitatea de a obține un statut juridic echivalent sau similar căsătoriei în numeroase privințe, prin încheierea unui pact civil de solidaritate (*pacte civil de solidarité*). În plus, la data soluționării cauzei de către Curte, Franța introdusese deja căsătoria între persoane de același sex. Aceasta a constatat neîncălcarea art. 14 coroborat cu art. 12 (*ibid.*, pct. 39-40). În pofida evoluției treptate a statelor în această privință, nici art. 12, nici art. 14 nu impun obligația de a acorda acces la căsătorie unui cuplu format din persoane de același sex (*ibid.*, pct. 37-38; *Oliari și alții împotriva Italiei*, 2015, pct. 192-194).

3. Adopția

122. Interzicerea discriminării, consacrată la art. 14, (se) extinde (dincolo de) exercitarea drepturilor și libertăților pe care Convenția și Protocoalele la aceasta le impun fiecărui stat spre garantare. Această interdicție se aplică, de asemenea, drepturilor suplimentare care intră în domeniul general de aplicare al oricărui articol din Convenție pe care statul a decis în mod voluntar să îl protejeze. Deși art. 8 nu garantează dreptul la adopție, un stat care consacră un drept, excedând obligațiile sale obișnuite în temeiul art. 8, nu poate aplica acest drept într-o manieră discriminatorie, în sensul art. 14 [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 135; *E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 49; *Manenc împotriva Franței* (dec.), 2010]. Astfel, deși Convenția nu prevede un drept la adopție, în cazul în care cadrul intern permite adopția de către o persoană celibatară, aceasta nu poate fi refuzată din motive discriminatorii precum orientarea sexuală a unei persoane [*E.B. împotriva Franței* (MC), 2008]. În mod similar, art. 8 din Convenție nu impune obligația de a extinde dreptul la adopție coparentală în cazul cuplurilor necăsătorite (*Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, pct. 66-69; *Emonet și alții împotriva Elveției*, 2007, pct. 92): cu toate acestea, în cazul în care acest drept există, nu poate fi aplicat într-o manieră discriminatorie [*X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, pct. 136 și urm.].

123. În contextul adopției unui copil de către persoane homosexuale, se pot distinge diferite tipuri de situații. În primul rând, o persoană poate dori să adopte un copil singură (adopție monoparentală) [*Fretté împotriva Franței*, 2002; *E.B. împotriva Franței* (MC), 2008]. În al doilea rând, este posibil ca unul dintre partenerii unui cuplu format din persoane de același sex să dorească să adopte copilul celuilalt partener, cu scopul de a conferi fiecărui partener statutul de părinte legal (adopție coparentală) (*Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012). În al treilea rând, cei doi parteneri ai un cuplu format din persoane de același sex ar putea dori să adopte împreună un copil (adopție simultană).

²⁰ A se vedea secțiunea „Probleme personale și familiale” Probleme personale și familiale, în contextul secțiunii „Uniuni civile” Parteneriate/uniuni civile de mai sus.

124. În cauza *Fretté împotriva Franței*, 2002, autoritățile franceze au respins cererea de încuviințare a adopției, formulată de reclamant (un homosexual), constatând că, din cauza „stilului său de viață” (adică a homosexualității sale), reclamantul nu prezenta garanțiile necesare pentru adopția unui copil. Curtea a subliniat că legislația franceză recunoștea oricărei persoane singure, bărbat sau femeie, dreptul de a formula o cerere de adopție și că autoritățile franceze au respins cererea de aprobare prealabilă, formulată de reclamant, bazându-se, chiar dacă implicit, pe orientarea lui sexuală. Prin urmare, a existat o diferență de tratament bazată pe orientarea sexuală (*ibid.*, pct. 32). Cu toate acestea, în ceea ce privește interesele concurente ale reclamantului și ale copiilor eligibili pentru adopție, Curtea a observat că părerile celor din comunitatea științifică erau împărțite în ceea ce privește eventualele consecințe ale creșterii copiilor de către un părinte sau părinți de orientare homosexuală, ținându-se cont în special de numărul restrâns de studii științifice asupra acestui subiect, care erau publicate la acea dată. În concluzie, Curtea a apreciat că refuzul de a aproba adopția nu a încălcat principiul proporționalității și că, în consecință, diferența de tratament denunțată nu era discriminatorie în sensul art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție (*ibid.*, pct. 37-43).

125. Cu toate acestea, șase ani mai târziu, în cauza *E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, Curtea și-a schimbat poziția adoptată în *Fretté împotriva Franței*, 2002. Aceasta a analizat în detaliu motivele invocate de autoritățile franceze pentru a justifica respingerea cererii de încuviințare a adopției, formulată de reclamantă (o lesbiană), care locuia cu o altă femeie în cadrul unei relații stabile cu o persoană de același sex. Curtea a observat că autoritățile naționale și-au întemeiat deciziile pe două motive principale, și anume lipsa unui „referent paternal” în căminul reclamantei sau în cercul imediat al familiei și prietenilor, precum și lipsa angajamentului din partea partenerei acesteia. Aceasta a adăugat că cele două motive au făcut parte dintr-o evaluare globală a situației reclamantei, iar caracterul nelegitim al unuia dintre acestea s-a răsfrânt asupra întregii hotărâri. În timp ce al doilea motiv nu era criticabil, primul motiv era în mod implicit legat de homosexualitatea reclamantei, iar autoritățile l-au invocat în mod excesiv în contextul în care cererea de încuviințare în vederea adopției provenea de la o persoană singură. Rezumând, orientarea sexuală a reclamantei s-a aflat în mod constant în centrul deliberărilor ce au vizat-o și a fost decisivă în decizia de respingere a cererii sale de încuviințare a adopției [*E.B. împotriva Franței* (MC), 2008, pct. 72-89]. Având în vedere analiza motivelor invocate de autoritățile franceze, Curtea a concluzionat că, pentru a respinge cererea de încuviințare în vederea adopției, formulată de către reclamantă, acestea făcuseră o distincție motivată de orientarea sexuală a acesteia, distincție inacceptabilă în temeiul Convenției. În consecință, Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 8 (*ibid.*, pct. 94-98).

126. Cauza *Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, avea ca obiect un scenariu diferit, și anume, două femei care trăiau în cadrul unui cuplu format din persoane de același sex și care încheiaseră un parteneriat civil (un pact civil de solidaritate, *pacte civil de solidarité* – PACS) în temeiul dreptului francez. Una dintre reclamante era mama unui copil conceput prin mijloace de reproducere asistată medical. În temeiul legislației franceze, aceasta era singurul părinte al copilului. Reclamantele s-au plâns că nu exista posibilitatea ca unul dintre parteneri să adopte copilul celuilalt partener. Mai precis, acestea doreau să obțină pronunțarea unei hotărâri de adopție simplă (*adoption simple*) în temeiul dreptului francez, pentru a crea o legătură de filiație între copil și partenera mamei sale, ceea ce le-ar fi permis exercitarea în comun a autorității părintești asupra acestuia. Instanțele interne au respins cererea de încuviințare a adopției pe motiv că, astfel, autoritatea părintească ar fi transferată de la mama copilului către partenera sa, ceea ce nu era în interesul copilului (*ibid.*, pct. 62). Curtea a examinat situația reclamantelor în comparație cu cea a unui cuplu căsătorit. Aceasta a observat că, în cazul adopției simple (*adoption simple*), legislația franceză permitea doar cuplurilor căsătorite să exercite în comun autoritatea părintească. Întrucât statele contractante nu erau obligate să acorde accesul la căsătorie cuplurilor formate din persoane de același sex și având în vedere statutul special conferit prin căsătorie, situația juridică a reclamantelor nu era comparabilă cu cea a unui cuplu căsătorit (*ibid.*, pct. 68). În ceea ce privește situația cuplurilor heterosexuale necăsătorite care locuiau împreună – la fel ca reclamantele – în cadrul unui parteneriat civil, Curtea a

observat că nici acestora nu le era permisă adopția coparentală (*ibid.*, pct. 69). Prin urmare, nu a existat nicio diferență de tratament bazată pe orientarea sexuală și nu a fost încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție.

127. În cauza *X și alții împotriva Austriei* (MC), 2013, situația era similară celei de mai sus, iar Curtea a constatat, de asemenea, neîncălcarea art. 14 din Convenție coroborat cu art. 8, atunci când situația reclamantelor era comparată cu cea a unui cuplu căsătorit în cadrul căruia unul dintre soți dorea să adopte copilul celuilalt soț, având în vedere statutul juridic special conferit de căsătorie (care nu era permisă cuplurilor formate din persoane de același sex). Cu toate acestea, spre deosebire de cauza *Gas și Dubois împotriva Franței*, 2012, Curtea a constatat o încălcare a art. 14 din Convenție coroborat cu art. 8 atunci când situația reclamantelor era comparată cu cea a unui cuplu heterosexual necăsătorit, în care un partener dorea să adopte copilul celuilalt partener, întrucât legislația austriacă (spre deosebire de legislația franceză) permitea adopția coparentală unui cuplu heterosexual necăsătorit, dar nu și cuplurilor formate din persoane de același sex. Prin urmare, Curtea a trebuit să examineze motivele acestei diferențe de tratament. Curtea a considerat că legislației austriece îi lipsea coerența - având în vedere că, deși permitea adopția de către o persoană homosexuală singură, cu consimțământul partenerului său, acceptând așadar că o astfel de situație nu era dăunătoare copilului, totuși aceasta prevedea în mod expres că un copil nu trebuia să aibă două mame sau doi tați. Curtea a subliniat că adopția coparentală avea ca scop să confere partenerului unuia dintre părinții copilului drepturi în privința acestuia din urmă și a subliniat importanța recunoașterii juridice a vieții de familie *de facto*. Existența unei vieți de familie *de facto* între reclamante, importanța obținerii recunoașterii juridice a acesteia, lipsa probelor aduse de Guvern pentru a demonstra că ar fi fost în detrimentul copilului să fie crescut de un cuplu format din persoane de același sex sau să aibă, din punct de vedere juridic, două mame sau doi tați și, în special, recunoașterea de către Guvern a faptului că un cuplu format din persoane de același sex poate fi la fel de apt precum un cuplu format din persoane de sexe diferite pentru adopția coparentală, pun serios la îndoială proporționalitatea interdicției absolute în ceea ce privește adopția coparentală în cazul cuplurilor formate din persoane de același sex. În concluzie, Curtea a constatat că Guvernul nu a oferit motive deosebit de solide și convingătoare pentru a demonstra că excluderea cuplurilor formate din persoane de același sex din sfera de aplicare a adopției coparentale, oferind în același timp această posibilitate cuplurilor formate din persoane de sexe diferite necăsătorite, era necesară pentru protejarea familiei tradiționale sau pentru protejarea intereselor copilului. Distincția în cauză a încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție (*ibid.*, pct. 153).

4. Încredințarea, dreptul de vizită și alte aspecte legate de copii

128. Acordarea unui părinte a drepturilor părintești și/sau a dreptului privind încredințarea, excluzându-l total pe celălalt părinte din considerente legate exclusiv sau în mod decisiv de orientarea sexuală a acestuia, nu este acceptabilă în temeiul Convenției și a condus la constatarea încălcării art. 14 coroborat cu art. 8 în cauzele *Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei*, 1999, pct. 36, și *X împotriva Poloniei*, 2021, pct. 92-93.

129. O încălcare similară a fost constatată în cauza *A.M. și alții împotriva Rusiei*, 2021, pct. 74-81, în care influența identității de gen a reclamantei a fost un factor decisiv care a condus la decizia de restrângere a dreptului de vizitare a copiilor săi. În special, instanțele naționale nu au examinat potențialul pericol pentru copiii reclamantei, natura și gravitatea restricției impuse asupra drepturilor părintești ale reclamantei, consecințele pe care aceasta le-ar fi putut avea asupra sănătății și dezvoltării copiilor sau orice alte circumstanțe relevante. Prin urmare, Curtea a constatat că, prin restrângerea drepturilor părintești ale reclamantei și a dreptului său de a avea legături personale cu copiii acesteia, fără a efectua o evaluare adecvată a potențialului prejudiciu al acestui lucru pentru copiii reclamantei, instanțele naționale s-au întemeiat pe tranziția sa de gen și au făcut, în detrimentul acesteia, o distincție bazată pe statutul său de persoană transgen, care nu era

justificată în lumina normelor existente în Convenție (*ibid.*, pct. 74-80). Cu toate acestea, în cauza *P.V. împotriva Spaniei*, 2010, pct. 34-37, în care a prevalat interesul superior al copilului, determinând instanțele naționale să opteze pentru un drept de vizitare mai restrictiv, pentru a-i permite copilului să se obișnuiască treptat cu schimbarea de sex a tatălui său, Curtea nu a identificat niciun motiv de discriminare și, prin urmare, a constatat neîncălcarea art.14 coroborat cu art. 8 din Convenție. Regimul de vizitare urma să fie pus în aplicare treptat și putea fi reexaminat, în conformitate cu recomandările experților, iar transsexualitatea reclamantei nu jucase un rol decisiv în luarea acestor decizii²¹.

130. În cauza *J.M. împotriva Regatului Unit*, 2010, pct. 56-58, s-a constatat că a impune unui părinte divorțat nerezident, care se afla într-o relație cu o persoană de același sex, obligația de a plăti o pensie alimentară pentru creșterea copilului său cu un quantum mai mare decât dacă acesta ar fi avut o relație cu persoană de sex diferit echivala cu o diferență de tratament nejustificată, fiind încălcat art. 14 din Convenție, coroborat cu art. 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

131. În ceea ce privește mențiunile din certificatul de naștere, Curtea a constatat că reclamantele (două femei care locuiau împreună în cadrul unui parteneriat civil înregistrat între persoane de același sex, atunci când cea de-a doua reclamantă a născut un copil) nu se aflau într-o situație similară cu cea a unui cuplu heterosexual căsătorit în cadrul căruia soția a născut un copil, în ceea ce privește mențiunile înscrise în certificatul de naștere la data nașterii [*Boeckel și Gessner-Boeckel împotriva Germaniei* (dec.), 2013]. Curtea a observat că prezumția relativă potrivit căreia bărbatul căsătorit cu mama copilului la momentul nașterii era într-adevăr tatăl biologic al copilului nu era pusă sub semnul întrebării din cauza faptului că exista posibilitatea ca această prezumție să nu reflecte întotdeauna filiația reală. Cu toate acestea, în cazul în care unul din membrii parteneriatului între persoane de același sex naște un copil, se poate exclude, din motive biologice, faptul că respectivul copil este descendentul celuilalt partener. Prin urmare, capătul de cerere formulat de prima reclamantă, potrivit căruia aceasta a fost discriminată din cauza refuzului de a i se înscrie numele pe certificatul de naștere al copilului, era în mod vădit nefondat.

132. Invers, o femeie care se află într-o relație cu o persoană de același sex, care are grijă de copilul partenerei sale de același sex, se află într-o situație similară celei a unui tată biologic aflat într-o relație heterosexuală într-un astfel de context. În cauza *Hallier și alții împotriva Franței* (decizia Comitetului), 2017, pct. 29, Curtea a constatat că reclamanta, care se afla într-o astfel de situație, a suferit o diferență de tratament, deoarece, spre deosebire de un tată, aceasta nu a beneficiat de concediu de paternitate. Totuși, aceasta a considerat că scopul concediului de paternitate nu era discriminatoriu, nici din motive legate de sex, nici din motive legate de orientarea sexuală, întrucât acesta se baza pe o legătură de filiație - opțiune care, la momentul respectiv, părea să țină de marja de apreciere a statului. În plus, legea fusese deja modificată pentru a acorda persoanelor aflate în situația reclamantei un concediu de îngrijire a copilului echivalent cu un concediu de paternitate. Așadar, capătul de cerere formulat de reclamantă în temeiul art. 14 coroborat cu art. 8 a fost respins ca fiind în mod vădit nefondat.

5. Drepturi sociale

133. Excluderea generală a persoanelor care trăiesc într-o relație homosexuală de la dreptul de a cesiona un contract de locațiune sau de la dreptul la asigurări sociale la partenerul homosexual al unei persoanei asigurate nu a fost acceptată de Curte ca fiind necesară pentru protejarea familiei

²¹ Nici în cauza *Bonnaud și Lecoq împotriva Franței* (decizia Comitetului), 2018, pct. 43-45, Curtea nu a constatat niciun element discriminatoriu în refuzul instanțelor naționale de a permite delegarea reciprocă a autorității părintești într-un caz specific, având în vedere că în legislație nu exista nicio distincție bazată pe orientarea sexuală. Decizia din această cauză s-a întemeiat pe circumstanțele de fapt ale cauzei și pe aprecierea instanțelor naționale potrivit căreia nu au fost îndeplinite condițiile pentru acordarea unei delegări reciproce a autorității părintești.

tradiționale, în lipsa unor motive convingătoare care să justifice o astfel de distincție. În astfel de circumstanțe, Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 8 (*Karner împotriva Austriei*, 2003, pct. 41; *Kozak împotriva Poloniei*, 2010, pct. 99; *P.B. și J.S. împotriva Austriei*, 2010, pct. 42; a se vedea, a contrario, în contextul unei pensii de urmaș, decizia pronunțată anterior de Curte în cauza *Mata Estevez împotriva Spaniei* (dec.), 2001]. Cu toate acestea, art. 14 din Convenție garantează doar dreptul la tratament egal al persoanelor aflate în situații comparabile, dar nu garantează accesul la anumite prestații sociale. Astfel, s-a considerat că formularea într-o manieră neutră a condiției referitoare la creșterea copiilor în aceeași gospodărie, pentru a permite accesul unuia din parteneri la asigurarea de sănătate a celuilalt partener și, în cazul în care legislația nu prevedea excluderea persoanelor homosexuale de la creșterea copiilor, nu era discriminatorie (*P.B. și J.S. împotriva Austriei*, 2010, pct. 47 și 50).

134. În același timp, Curtea a constatat de asemenea că partenerul supraviețuitor al unei uniuni între persoane de același sex, căruia i s-a refuzat acordarea unei pensii de urmaș sau a unei scutiri fiscale, pe motiv că nu fusese căsătorit cu partenerul său (într-un perioadă în care nici căsătoriile, nici parteneriatele civile nu erau disponibile persoanelor homosexuale), nu se afla într-o situație comparabilă cu cea a soțului supraviețuitor (văduv/ă) [*M.W. împotriva Regatului Unit*, (dec.), 2009; *Courten împotriva Regatului Unit* (dec.), 2008]. Acest lucru era valabil și în cazul în care o uniune între persoane de același sex fusese oficializată prin încheierea unui parteneriat civil [*Manenc împotriva Franței* (dec.), 2010]. În această ultimă cauză, Curtea a observat că, în Franța, spre deosebire de căsătorie, parteneriatul civil nu conferea aceleași drepturi și obligații în ceea ce privește sprijinul financiar în caz de deces. Această concluzie nu era influențată de simplul fapt că reclamantul nu dispunea de posibilitatea să se căsătorească. În plus, orice persoană care încheiase un parteneriat civil era exclusă de la această succesiune, indiferent de orientarea sexuală a acesteia. Așadar, alegerea legiuitorului de a rezerva acest beneficiu cuplurilor căsătorite nu era lipsită în mod vădit de un temei rezonabil, iar capătul de cerere formulat de reclamant a fost considerat vădit nefondat.

135. În cauza *Aldeguer Tomás împotriva Spaniei*, 2016, pct. 87, Curtea a considerat, de asemenea, că partenerul supraviețuitor al unei uniuni între persoane de același sex *de facto* căruia i s-a refuzat acordarea unei pensii de urmaș deoarece acesta nu a fost căsătorit cu partenerul său (într-o perioadă în care nu era permisă căsătoria între persoane de același sex) nu a fost discriminat în comparație cu situația cuplurilor heterosexuale necăsătorite, care nu au avut posibilitatea de a se căsători înainte de legalizarea divorțului, întrucât impedimentul juridic în calea căsătoriei avea o natură diferită în fiecare situație în parte și, prin urmare, situațiile nu erau comparabile.

6. Permise de ședere

136. Deși art. 8 nu include dreptul de a se stabili într-o anumită țară sau dreptul de a obține un permis de ședere, statul trebuie totuși să își exercite politicile în domeniul imigrației într-un mod compatibil cu drepturile omului ale resortisanților străini, în special dreptul la respectarea vieții sale private sau de familie și dreptul de a nu fi supus discriminării (*Novruk și alții împotriva Rusiei*, 2016, pct. 83).

137. Curtea a hotărât că o interpretare restrictivă a noțiunii de „membru de familie” (care exclude partenerii homosexuali care nu se pot căsători sau nu pot încheia un parteneriat civil în temeiul legislației statului de primire) constituie pentru cuplurile homosexuale un obstacol insurmontabil în calea obținerii unui permis de ședere pentru motive familiale (*Taddeucci și McCall împotriva Italiei*, 2016, pct. 83). În special, potrivit Curții, un cuplu format din persoane homosexuale, care nu pot obține recunoașterea juridică a uniunii lor (deoarece aceasta nu este prevăzută de legislația statului de primire) nu se află într-o situație similară celei a unui cuplu format din persoane heterosexuale necăsătorite, care au ales să nu își legalizeze uniunea. Astfel, neaplicarea unui tratament diferit în cazul acestor cupluri homosexuale poate încălca art. 14 din Convenție (*ibid.*, pct. 98).

138. În această privință, art. 14 poate impune uneori acțiuni pozitive. Potrivit jurisprudenței consacrate a Curții, art. 14 nu interzice unui stat membru să trateze anumite grupuri diferit pentru a corecta „inechitățile de fapt” dintre acestea; într-adevăr, în anumite circumstanțe, faptul că nu se încearcă o corectare a unor astfel de inechități prin aplicarea unui tratament diferit poate conduce, în sine, la o încălcare a art. 14. Acest lucru s-a întâmplat în cauza *Taddeucci și McCall împotriva Italiei*, 2016, pct. 95-98, în care Curtea a constatat că faptul că nu au fost tratați diferit de cuplurile heterosexuale necăsătorite, singurele care aveau acces la o formă de legalizare a parteneriatului lor, nu avea o justificare obiectivă și rezonabilă. Prin urmare, statul a încălcat dreptul reclamantilor de a nu fi supuși unei discriminări bazate pe orientarea sexuală, în exercitarea drepturilor acestora prevăzute la art. 8 din Convenție.

139. Cu toate acestea, dacă dreptul intern recunoaște atât relațiile extraconjugale ale cuplurilor heterosexuale, cât și cele ale cuplurilor homosexuale, situația este mai simplă. Într-un astfel de caz, un partener din cadrul unui cuplu de persoane de același sex, care a solicitat un permis de ședere în scopul reîntregirii familiei, astfel încât să se poată bucura de viața de familie pe care intenționează să o aibă în statul în cauză, se află într-o situație comparabilă cu un partener aflat într-o relație heterosexuală extraconjugală, în ceea ce privește aceeași modalitate de a face posibilă viața sa de familie (*Pajić împotriva Croației*, 2016, pct. 73). Într-o asemenea situație, în lipsa unor motive convingătoare și întemeiate care să justifice o astfel de diferență de tratament, Curtea a considerat că excluderea generală a persoanelor care trăiesc într-o relație homosexuală de la posibilitatea de a obține reîntregirea familiei nu era compatibilă cu normele prevăzute de Convenție (*ibid.*, pct. 84).

7. Obligații pozitive în temeiul art. 14

140. Astfel cum s-a menționat anterior, statele au obligația pozitivă de a asigura exercitarea efectivă a drepturilor și libertăților recunoscute de Convenție. Această obligație are o importanță deosebită pentru persoanele care au opinii nepopulare sau care aparțin unor minorități, deoarece acestea sunt mai expuse victimizării (*Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 108). În special, obligația autorităților de a preveni actele de violență motivate de ură (agresiuni fizice sau abuzuri verbale) și de a investiga existența oricărui posibil motiv discriminatoriu din spatele unor astfel de acte de violență poate intra sub incidența obligațiilor pozitive consacrate de un articol din Convenție, dar se poate considera, de asemenea, că aceasta face parte din obligațiile pozitive ce revin autorităților în temeiul art. 14 din Convenție, de a garanta respectarea valorilor fundamentale protejate de alte articole ale Convenției, fără discriminare²².

141. De exemplu, cauza *Stoyanova-Tsakova împotriva Bulgariei**, 2022, avea ca obiect obligația prevăzută la art. 2 și 14 din Convenție de a investiga și pedepsi agresiunile violente (care au provocat moartea) săvârșite de persoane particulare și motivate de ostilitatea față de orientarea sexuală reală sau prezumată a victimei, și, în special, problema stabilirii dacă dreptul penal bulgar și aplicarea acestuia de către instanțele bulgare în speță au permis un răspuns adecvat la motivele homofobe ale agresiunii. Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 2 din Convenție, întrucât, în temeiul Codului penal bulgar, o crimă motivată de ostilitatea față de victimă din cauza orientării sale sexuale reale sau prezumate nu era considerată omor „calificat” sau tratată în alt fel ca fiind o infracțiune mai gravă din cauza motivelor discriminatorii speciale care au stat la baza acesteia. În practică, deși instanțele bulgare au stabilit în mod clar că agresiunea asupra fiului reclamantei fusese motivată de ostilitatea atacatorilor față de persoanele pe care le percepeau ca fiind homosexuale, acestea nu au asociat această constatare cu nicio consecință juridică tangibilă.

²² Astfel de capete de cerere, coroborate cu art. 3 din Convenție, au fost discutate mai sus în cadrul secțiunii „Obligații în contextul rețelilor tratamente” Obligații în contextul rețelilor tratamente din prezentul ghid și alte capete de cerere legate de art. 11 au fost abordate mai sus în secțiunea „Libertatea de exprimare și de asociere” Libertatea de exprimare și de asociere.

142. În unele dintre aceste cauze, Curtea s-a pronunțat de asemenea în temeiul art. 8 coroborat cu art. 14 din Convenție. În acest context, trebuie reamintit că, potrivit jurisprudenței Curții, obligațiile pozitive ce revin statului sunt inerente dreptului la respectarea efectivă a vieții private, prevăzută la art. 8, și pot implica adoptarea de măsuri chiar și în sfera relațiilor dintre persoane. Deși alegerea mijloacelor de a asigura respectarea art. 8 în domeniul protecției împotriva actelor săvârșite de persoane ține, în principiu, de marja de apreciere a statului, descurajarea efectivă a unor fapte grave care implică aspecte esențiale ale vieții private impune adoptarea unor dispoziții de drept penal eficiente (*Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, pct. 106-116).

143. În cauza *Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei*, 2020, reclamantii, doi bărbați, au publicat pe Facebook o fotografie în care se sărutau (cu setarea modului „public” de afișare a conținutului); fotografia fusese publicată pentru a însoți anunțul privind relația lor și pentru a declanșa o dezbatere asupra drepturilor persoanelor LGBT în societatea lituaniană. Această postare online a devenit virală și a primit sute de comentarii homofobe virulente (care conțineau, de exemplu, apeluri la „castrarea”, „uciderea” și „arderea” reclamantilor). Reclamantii s-au plâns în fața Curții cu privire la refuzul autorităților de a urmări penal autorii unor comentarii homofobe grave postate pe Facebook și de a efectua o anchetă preliminară efectivă. Curtea a constatat că respectivele comentarii pline de ură, inclusiv îndemnurile nedisimulate la violență, îndreptate de către persoane particulare împotriva reclamantilor și a comunității homosexuale în general, au avut la bază o atitudine de intoleranță față de această comunitate. În plus, Curtea a constatat că această mentalitate discriminatorie era principalul motiv pentru neîndeplinirea de către autoritățile publice competente a obligației lor pozitive de a efectua o anchetă efectivă pentru a stabili dacă respectivele comentarii privind orientarea sexuală a reclamantilor, publicate pe Facebook, constituiau o instigare la ură și violență. Prin minimizarea pericolului reprezentat de astfel de comentarii, autoritățile au dat dovadă, cel puțin, de toleranță la aceste comentarii. Curtea a considerat așadar că s-a stabilit că reclamantii au suferit o discriminare bazată pe orientarea lor sexuală, fiind astfel încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 (*ibid.*, pct. 129). Curtea a constatat, de asemenea, o încălcare a art. 13, întrucât căi de atac efective în general nu au putut fi exercitate efectiv în speță din cauza atitudinilor discriminatorii care au afectat negativ aplicarea dreptului intern (*ibid.*, pct. 156).

144. În cauza *Asociația ACCEPT și altele împotriva României*, 2021, Curtea a adoptat, de asemenea, această abordare în legătură cu un incident petrecut într-un cinematograful, în timpul proiecției unui film care prezenta o familie formată din persoane de același sex, care fusese organizată de organizația reclamantă, care apăra interesele comunității LGBT din România. Aceasta a constatat că ofițerii de poliție nu i-au împiedicat pe intrușii în cauză să le hărțuiască și să le insulte pe reclamantele individuale. Potrivit Curții, atitudinea și decizia autorităților de a nu interveni, deși erau conștiente de conținutul injuriilor adresate reclamantelor individuale, păreau să indice o anumită prejudecată față de homosexuali. Prin urmare, acestea nu au oferit o protecție corespunzătoare în ceea ce privește respectarea demnității individuale a reclamantelor (și, în sens mai larg, a vieții lor private). În plus, autoritățile naționale dispuneau de indicii *prima facie* potrivit cărora agresiunea verbală a fost motivată sau, cel puțin, influențată de orientarea sexuală a reclamantelor. Potrivit jurisprudenței Curții, în acest caz, era necesar ca autoritățile să aplice în mod eficient mecanismele de drept penal național capabile să elucideze posibilele motive ale urii cu conotații homofobe aflate la originea incidentului violent, precum și să îi identifice și, după caz, să îi pedepsească în mod corespunzător pe cei responsabili. Cu toate acestea, autoritățile nu au anchetat în mod eficient caracterul real al agresiunii homofobe îndreptate împotriva reclamantelor. Prin urmare, a fost încălcat art. 14 coroborat cu art. 8 din Convenție.

145. În cauza *Genderdoc-M și M.D. împotriva Republicii Moldova*, 2021, pct. 23-26, asociația reclamantă (ce reprezenta interesele persoanelor LGBT) s-a plâns, în temeiul art. 10 și 14, de lipsa protecției din partea autorităților statului împotriva discursurilor de incitare la ură proferate împotriva membrilor săi. Curtea, având competența de a realiza o încadrare juridică a faptelor unei cauze, a reîncadrat faptele, considerând că intră sub incidența art. 8 și 14. Aceasta a concluzionat că

organizația reclamantă nu putea fi considerată o victimă directă sau indirectă a pretensei încălcări care a afectat drepturile și libertățile membrilor săi individuali, care puteau să formuleze plângeri în fața Curții în nume propriu.

8. Întrunire, asociere și exprimare

146. Astfel cum s-a menționat mai sus (secțiunea „Demonstrații”/Demonstrații), neprotejarea demonstrațiilor împotriva violențelor homofobe constituie, de asemenea, o încălcare a obligațiilor pozitive ce revin statului în temeiul art. 14. Capetele de cerere privind discriminarea, care au legătură cu art. 10 și 11, nu se limitează la obligațiile pozitive: Curtea a constatat, de exemplu, în cauza *Zhdanov și alții împotriva Rusiei*, 2019, pct. 182, că refuzul de a înregistra organizațiile reclamante pe motiv că acestea promovau drepturile persoanelor LGBT nu putea fi considerat o ingerință justificată în mod rezonabil sau obiectiv.

147. În cauza *Baiev și alții împotriva Rusiei*, 2017, care privea interzicerea prin lege a promovării relațiilor sexuale netradiționale în rândul minorilor, considerată de Curte ca fiind un exemplu de prejudecată, Curtea a constatat o încălcare a art. 14 coroborat cu art. 10, în măsura în care legislația afirma inferioritatea relațiilor între persoane de același sex în raport cu relațiile între persoane de sex opus, fără furnizarea unor motive convingătoare și întemeiate care să justifice un astfel de tratament (*ibid.*, pct. 91).

148. În cauza *Bączkowski și alții împotriva Poloniei*, 2007, deciziile prin care reclamanților li s-a respins cererea de autorizare a organizării unor demonstrații împotriva homofobiei au fost luate de autoritățile municipale în numele primarului, după ce acesta își exprimase deja în mod public opinia cu privire la această chestiune. Curtea a constatat că opiniile primarului ar fi putut să influențeze procesul decizional și, în consecință, ar fi putut conduce la încălcarea discriminatorie a dreptului reclamanților la libertatea de întrunire (*ibid.*, pct. 100).

149. În practică, atunci când motivul principal al interdicției impuse în privința unui Marș al mândriei sau a unei demonstrații a fost dezaprobarea autorităților față de respectivele demonstrații, considerând că acestea promovau homosexualitatea, Curtea a constatat că reclamanții au suferit o discriminare pe motive de orientare sexuală, cu încălcarea art. 14 coroborat cu art. 11 din Convenție (*Alekseiev împotriva Rusiei*, 2010, pct. 109; *Genderdoc-M împotriva Moldovei*, 2012, pct. 53-54).

Lista cauzelor citate

Jurisprudența citată în acest ghid face trimitere la hotărâri și decizii pronunțate de Curte, precum și la decizii sau rapoarte ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului („Comisia”).

Dacă nu se specifică altfel, referința citată este cea la o hotărâre pe fond, pronunțată de o Cameră a Curții. Abrevierea „(dec.)” arată că citatul este dintr-o decizie a Curții, iar mențiunea „(MC)” indică faptul că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră.

Hotărârile Camerei care nu sunt definitive, în sensul art. 44 din Convenție, sunt marcate cu un asterisc în lista de mai jos. Art. 44 § 2 din Convenție prevede: „Hotărârea unei camere devine definitivă a) atunci când părțile declară că ele nu vor cere retrimiteră cauzei în fața Marii Camere; sau b) la 3 luni de la data hotărârii, dacă retrimiteră cauzei în fața Marii Camere nu a fost cerută; sau c) atunci când Colegiul Marii Camere respinge cererea de retrimiteră formulată potrivit art. 43.” În cazul în care Colegiul Marii Camere acceptă cererea de retrimiteră, hotărârea Camerei nu rămâne definitivă și nu produce așadar niciun efect juridic; hotărârea pronunțată ulterior de Marea Cameră este cea care rămâne definitivă.

Hyperlink-urile către cauzele citate în versiunea electronică a ghidului fac trimitere la baza de date HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) care oferă acces la jurisprudența Curții (hotărâri și decizii pronunțate de Marea Cameră, de Cameră și de Comitet, cauze comunicate, avize consultative și rezumate juridice extrase din Nota de informare privind jurisprudența), precum și la baza de date a Comisiei (decizii și rapoarte) și la rezoluțiile Comitetului de Miniștri.

Curtea pronunță hotărârile și deciziile sale în limba engleză sau franceză, cele două limbi oficiale ale acesteia. Baza de date HUDOC oferă, de asemenea, acces la traduceri ale unor cauze importante ale Curții în peste 30 de limbi neoficiale. În plus, include linkuri către aproximativ o sută de culegeri de jurisprudență online, elaborate de terți. Toate versiunile lingvistice disponibile pentru cauzele citate pot fi consultate accesând rubrica „Versiuni lingvistice” din baza de date HUDOC, care apare după ce se face clic pe hyperlink-ul cauzei.

—A—

A.D.T. împotriva Regatului Unit, nr. 35765/97, CEDO 2000-IX
A.E. împotriva Finlandei (dec.), nr. 30953/11, 22 septembrie 2015
A.M. și alții împotriva Rusiei, nr. 47220/19, 6 iulie 2021
A.N. împotriva Franței (dec.), nr. 12956/15, 19 aprilie 2016
A.P., Garçon și Nicot împotriva Franței, nr. 79885/12 și alte 2 cereri, 6 aprilie 2017
A.S.B. împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 4854/12, 10 iulie 2012
A.T. împotriva Suediei (dec.), nr. 78701/14, 25 aprilie 2017
Aghdgomelashvili și Japaridze împotriva Georgiei, nr. 7224/11, 8 octombrie 2020
Aldeguer Tomás împotriva Spaniei, nr. 35214/09, 14 iunie 2016
Alekseiev împotriva Rusiei, nr. 4916/07 și alte 2 cereri, 21 octombrie 2010
Asociația ACCEPT și altele împotriva României, nr. 19237/16, 1 iunie 2021

—B—

B și C împotriva Elveției, nr. 889/19 și 43987/16, 17 noiembrie 2020
B. împotriva Franței, 25 martie 1992, seria A nr. 232-C

Bączkowski și alții împotriva Poloniei, nr. 1543/06, 3 mai 2007
Baiev și alții împotriva Rusiei, nr. 67667/09 și alte 2 cereri, 20 iunie 2017
Beizaras și Levickas împotriva Lituaniei, nr. 41288/15, 14 ianuarie 2020
Berkman împotriva Rusiei, nr. 46712/15, 1 decembrie 2020
Bonnaud și Lecoq împotriva Franței (dec.), nr. 6190/11, 06 februarie 2018
Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi împotriva Irlandei (MC), nr. 45036/98, CEDO 2005-VI

—C—

Chapin și Charpentier împotriva Franței, nr. 40183/07, 9 iunie 2016
Christine Goodwin împotriva Regatului Unit (MC), nr. 28957/95, CEDO 2002-VI
Cossey împotriva Regatului Unit, 27 septembrie 1990, seria A nr. 184
Courten împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 4479/06, 04 noiembrie 2006

—D—

Dudgeon împotriva Regatului Unit, 22 octombrie 1981, seria A nr. 45

—E—

E.B. împotriva Franței (MC), nr. 43546/02, 22 ianuarie 2008
E.S. împotriva Spaniei (dec.), nr. 13273/16, 26 septembrie 2017
Emonet și alții împotriva Elveției, nr. 39051/03, 13 decembrie 2007
Eweida și alții împotriva Regatului Unit, nr. 48420/10 și alte 3 cereri, CEDO 2013 (extrase)

—F—

F. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 17341/03, 22 iunie 2004
Fretté împotriva Franței, nr. 36515/97, CEDO 2002-I

—G—

Gas și Dubois împotriva Franței, nr. 25951/07, CEDO 2012
Gas și Dubois împotriva Franței (dec.), nr. 25951/07, 31 august 2010
Genderdoc-M împotriva Moldovei, nr. 9106/06, 12 iunie 2012
Genderdoc-M și M.D. împotriva Republicii Moldova, nr. 23914/15, 14 decembrie 2021
Grant împotriva Regatului Unit, nr. 32570/03, CEDO 2006-VII

—H—

Hallier și alții împotriva Franței (dec.), nr. 46386/10, 12 decembrie 2017
Hämäläinen împotriva Finlandei (MC), nr. 37359/09, CEDO 2014
Honner împotriva Franței, nr. 19511/16, 12 noiembrie 2020

— I —

I. împotriva Regatului Unit (MC), nr. 25680/94, 11 iulie 2002
I.I.N. împotriva Țărilor de Jos (dec.), nr. 2035/04, 09 decembrie 2004
I.K. împotriva Elveției (dec.), nr. 21417/17, 19 decembrie 2017
Identoba și alții împotriva Georgiei, nr. 73235/12, 12 mai 2015

— J —

J.K. și alții împotriva Suediei (MC), nr. 59166/12, 23 august 2016
J.M. împotriva Regatului Unit, nr. 37060/06, 28 septembrie 2010
Jeronovičs împotriva Letoniei (MC), nr. 44898/10, 5 iulie 2016

— K —

Kaos GL împotriva Turciei, nr. 4982/07, 22 noiembrie 2016
Karner împotriva Austriei, nr. 40016/98, CEDO 2003-IX
Konstantin Markin împotriva Rusiei (MC), nr. 30078/06, CEDO 2012 (extrase)
Kozak împotriva Poloniei, nr. 13102/02, 2 martie 2010

— L —

L. și V. împotriva Austriei, nr. 39392/98 și 39829/98, CEDO 2003-I
L. împotriva Lituaniei, nr. 27527/03, CEDO 2007-IV
Asociația pentru solidaritate Lambdaistanbul LGBTI împotriva Turciei (dec.), nr. 53335/08, 19 ianuarie 2021
Lashmankin și alții împotriva Rusiei, nr. 57818/09 și alte 14 cereri, 7 februarie 2017
Laskey, Jaggard și Brown împotriva Regatului Unit, 19 februarie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-I
Lilliendahl împotriva Islandei (dec.), nr. 29297/18, 12 mai 2020
Lustig-Prean și Beckett împotriva Regatului Unit, nr. 31417/96 și 32377/96, 27 septembrie 1999

— M —

M. împotriva Franței, (dec.), nr. 42821/18, 24 aprilie 2022
M.C. și A.C. împotriva României, nr. 12060/12, 12 aprilie 2016
M.C. împotriva Bulgariei, nr. 39272/98, CEDO 2003-XII
M.E. împotriva Suediei (scoatere de pe rol) (MC), nr. 71398/12, 8 aprilie 2015
M.K.N. împotriva Suediei, nr. 72413/10, 27 iunie 2013
M.W. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 11313/02, 23 iunie 2009
Manenc împotriva Franței (dec.), nr. 66686/09, 21 septembrie 2010
Marckx împotriva Belgiei, 13 iunie 1979, seria A nr. 31
Mata Estevez împotriva Spaniei (dec.), nr. 56501/00, CEDO 2001-VI
Mladina d.d. Ljubljana împotriva Sloveniei, nr. 20981/10, 17 aprilie 2014
Modinos împotriva Ciprului, 22 aprilie 1993, seria A nr. 259

—N—

N.D. și N.T. împotriva Spaniei (MC), nr. 8675/15 și 8697/15, 13 februarie 2020
Norris împotriva Irlandei, 26 octombrie 1988, seria A nr. 142
Novruk și alții împotriva Rusiei, nr. 31039/11 și alte 4 cereri, 15 martie 2016
Nurmatov (Ali Feruz) împotriva Rusiei (dec.), nr.56368/17, 02 octombrie 2018

—O—

O.M. împotriva Ungariei, nr. 9912/15, 5 iulie 2016
Oganezova împotriva Armeniei, nr. 71367/12 și 72961/12, 17 mai 2022
Oliari și alții împotriva Italiei, nr. 18766/11 și 36030/11, 21 iulie 2015
Orlandi și alții împotriva Italiei, nr. 26431/12 și alte 3 cereri, 14 decembrie 2017

—P—

P. împotriva Ucrainei (dec.), nr. 40296/16, 11 iunie 2019
P.B. și J.S. împotriva Austriei, nr. 18984/02, 22 iulie 2010
P.V. împotriva Spaniei, nr. 35159/09, 30 noiembrie 2010
Pajić împotriva Croației, nr. 68453/13, 23 februarie 2016
Parry împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 42971/05, CEDO 2006-XV
Premininy împotriva Rusiei, nr. 44973/04, 10 februarie 2011

—R—

R. și F. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 35748/05, 28 noiembrie 2006
Rana împotriva Ungariei, nr. 40888/17, 16 iulie 2020
Ratzenböck și Seydl împotriva Austriei, nr. 28475/12, 26 octombrie 2017
Rees împotriva Regatului Unit, 17 octombrie 1986, seria A nr. 106

—S—

S.A.C. împotriva Regatului Unit (dec.), nr. 31428/18, 12 noiembrie 2019
S.-H. împotriva Poloniei (dec.), nr. 56846/15 și 56849/15, 16 noiembrie 2021
S.L. împotriva Austriei, nr. 45330/99, CEDO 2003-I (extrase)
S.V. împotriva Italiei, nr. 55216/08, 11 octombrie 2018
Sabalić împotriva Croației, nr. 50231/13, 14 ianuarie 2021
Salgueiro da Silva Mouta împotriva Portugaliei, nr. 33290/96, CEDO 1999-IX
Santos Couto împotriva Portugaliei, nr. 31874/07, 21 septembrie 2010
Schalk și Kopf împotriva Austriei, nr. 30141/04, CEDO 2010
Schlumpf împotriva Elveției, nr. 29002/06, 8 ianuarie 2009
Sheffield și Horsham împotriva Regatului Unit, 30 iulie 1998, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-V
Smith și Grady împotriva Regatului Unit, nr. 33985/96 și 33986/96, CEDO 1999-VI
Sousa Goucha împotriva Portugaliei, nr. 70434/12, 22 martie 2016
Stasi împotriva Franței, nr. 25001/07, 20 octombrie 2011
Stoyanova-Tsakova împotriva Bulgariei*, nr. 17967/03, 25 iunie 2009

—T—

Taddeucci și McCall împotriva Italiei, nr. 51362/09, 30 iunie 2016

—V—

Valdís Fjölfnisdóttir și alții împotriva Islandei, nr. 71552/17, 18 mai 2021

Vallianatos și alții împotriva Greciei (MC), nr. 29381/09 și 32684/09, CEDO 2013 (extrase)

Van Kück împotriva Germaniei, nr. 35968/97, CEDO 2003-VII

Vejdeland și alții împotriva Suediei, nr. 1813/07, 9 februarie 2012

—W—

Women’s Initiatives Supporting Group și alții împotriva Georgiei, nr. 73204/13 și 74959/13, 16 decembrie 2021

—X—

X și alții împotriva Austriei (MC), nr. 19010/07, CEDO 2013

X și Y împotriva României, nr. 2145/16, 19 ianuarie 2021

X și Y împotriva Țărilor de Jos, 26 martie 1985, seria A nr. 91

X împotriva Franței (dec.), nr. 18367/06, 27 mai 2008

X împotriva Poloniei, nr. 20741/10, 16 septembrie 2021

X și alții împotriva Austriei (MC), nr. 19010/07, CEDO 2013

X împotriva Turciei, nr. 24626/09, 9 octombrie 2012

X, Y și Z împotriva Regatului Unit, 22 aprilie 1997, *Culegere de hotărâri și decizii* 1997-II

—Y—

Y.T. împotriva Bulgariei, nr. 41701/16, 9 iulie 2020

Y.Y. împotriva Turciei, nr. 14793/08, CEDO 2015 (extrase)

Y împotriva Poloniei, nr. 74131/14, 17 februarie 2022

—Z—

Zhdanov și alții împotriva Rusiei, nr. 12200/08 și alte 2 cereri, 16 iulie 2019